

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΗΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ

ΚΑΙ

ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

(Μετά προσθήκης ενός φερμανίου)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΠΑΛΑΣΤΖΕΦ.

ΕΝ ΣΟΦΙΑ, 1906.

1397

132

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

BAL

Bj

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΗΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ

ΚΑΙ

ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

2156

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

(Μετά προσθήκης ενός φθιμανίου)

ΑΘΗΝΩΝ

ΗΤΙΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΠΑΛΑΣΤΖΕΦ.

ΕΝ ΣΟΦΙΑ, 1906.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ἡ μελέτη τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας κατὰ τὴν τελευταίαν ἐποχὴν τῆς υπάρξεώς της ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὡς ἰδίου ἀνεξαρτήτου ιδρύματος, ἐπιβάλλεται ἔτι μᾶλλον καὶ ἕνεκα τοῦ ἐπικρατήσαντος καὶ ἐπιμόνως υποστηριζομένου κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἰσχυρισμοῦ ὅτι τῇ καθαιρέσει τοῦ θρόνου συνετέλεσε καὶ ἡ ἐντελῶς κακὴ κατάστασις τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς. („Mitgewirkt zu der Auflösung des Patriarchats (von Achrida) hat vor allen dessen schlimme pekuniere Lage“. H. Gelzer, Der Patriarchat von Achrida. Geschichte und Urkunden, 1902, S. 164).

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις θὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μνημείων καὶ μαρτυριῶν τῶν εὕρισκομένων κυρίως ἐν τῷ τῆς ἐν λόγῳ Ἀρχιεπισκοπῆς κώδικι, ἐκδοθέντι ἐσχάτως διὰ τρίτην φοράν ὑπὸ τοῦ ἐν Γένη καθηγητοῦ Dr Heinrich Gelzer ἐν τῷ ἄνω ῥηθέντι συγγράμματι, μὴ παραλειπομένων συγχρόνως καὶ ἄλλων δημοσιεύσεων, εὕρισκομένων ἐν σχέσει τῷ προκειμένῳ ζητήματι. Πρὸς τούτοις δὲν θὰ εἶναι ἄσκοπον νὰ υπομνήσωμεν ὅτι τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα οὐδεὶς ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῶν καταγινομένων εἰς τὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας μέχρι τοῦ κ. Γέλτσερ ἐξηρεύνησε, καὶ τοῦτο βεβαίως προῆλθεν ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὸ ἄνω ῥηθὲν θέμα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ἰουλίου 1905.

ὁ συγγραφεὺς Γ. Δ. Παλάστζεφ.

AKAΔHMIA

ΑΘΗΝΑΝ

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ.

Α'.

Ἀρχικὴ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Οἱ Βούλγαροι ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμόν ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος Βορίσου Α' (ἔτ. 864) ἀπεκατέστησαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰωσήφ¹⁾, οὗ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐξέτειναν εἰς πάσας τὰς χώρας τὰς ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ κράτους τῶν ὑπαγομένων.²⁾ Ὀλίγον δὲ βραδύτερον ἐπὶ τῆς βασιλείας Συμεῶνος τοῦ μεγάλου (ἔτ. 893—927) ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Δωροστόλου (Dorostolum) ἤτοι Δρίστρας (νῦν Σιλίστρια) εἶχε πλήρη καὶ διηνεκὴ αὐτονομίαν. Ἐπὶ Πέτρου ὁμοῦ, διαδόχου τοῦ Συμεῶνος, πρῶτος ὁ Δαμιανὸς Πατριάρχης πάσης Βουλγαρίας ἀνηγορεύθη, παρὰ τῆς βασιλικῆς συγκλήτου, καλεῖσαι τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ Β' τοῦ Λακαπηνοῦ.³⁾ Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Πέτρου, διεδέχθη τὸν θρόνον ὁ Βορίσης Β'. Τότε Σβιατοσλάβος ὁ μέγας, ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου τῆς Ῥωσσίας, ἐκστρατεύσας διὰ δευτέραν φορὰν κατὰ τῆς Βουλγαρίας, συνεκρότησε πεισματώδη μάχην ἐξῶθεν τῆς πρωτευούσης Πρεσλάδας καὶ νικήσας ἠχμαλώτισε τὸν βασιλέα Βορίσην Β'. Εἰτα δὲ περιερχόμενος τὰς πόλεις τῆς ἀνατολικῆς Βουλγαρίας, καὶ τοὺς ἀνθισταμένους τῶν κατοίκων φονεύων ἢ ἀνασκολαπίζων, καθυπέταξε διὰ τρόμου τὴν ἀνατολικὴν χώραν τῆς κυρίως Βουλγαρίας (ἔτ. 970). Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος Ἰωάννης ὁ Τσιμισχῆς ἀναγκάσας τὸν Σβιατοσλάβον νὰ ὀρκισθῇ ὅτι δὲν θέλει ἄρῃ τοῦ λοιποῦ τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, καὶ μὴ τηρήσας τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς Βουλγάρους ὅτι θέλει σεβασθῇ τὴν ἐλευθερίαν τῶν, ἐθεώρησε πλέον τὴν ἀνατολικὴν Βουλγαρίαν ὡς κράτος ὑποτελὲς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ ὁ Πατριάρχης Βουλγαρίας φεύγων ἐκ τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὡς ἐκ τῶν ἐπελθουσῶν πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ταραχῶν, ἐγκατεστάθη εἰς μὲν αὐτῶν εἰς Τριάδιτζαν

¹⁾ (Борисъ) прииде съ. Іосифъ архієпископа, нмнѣхъ оцнчѣтѣмъ и наказатѣмъ... Σλαβικὸν χειρόγραφον περιέχει τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας.

²⁾ Ἀρχιεπίσκοπον τε πείθεται (ὁ Βορίσης) καταδέξασθαι καὶ ἐπισκόπους καταπνῶσαι τὴν χώραν... (Κωνσταντ. Πορφυρογ. ἐν τῇ βίῃ τοῦ Πάππου τοῦ Βασιλείου).

³⁾ Δαμιανὸς ἐν Δωροστόλῳ, τῇ νῦν Δρίστρᾳ, ἐφ' οὗ καὶ ἡ Βουλγαρία τετίμηται αὐτοκέφαλος· οὗτος πατριάρχης ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς βασιλικῆς συγκλήτου καλεῖσαι τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ Λακαπηνοῦ· ὕστερον δὲ καθηρέθη παρὰ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισχῆ. (H. Gelzer, ibid. Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Βουλγαρίας. p. 6).

(Σοφίαν), ἕτερος δὲ μετ' αὐτὸν ἐν Βοδῆνοις καὶ εἰς τὰ Μόγλαινα, ἄλλοι δὲ ὑστερώτερον εἰς Πρέσπαν,¹⁾ καὶ τελευταῖος ὁ Φίλιππος „ἐν Λυχνίδῃ τῇ πάλαι μὲν Σασσαρίπῃ προσαγορευομένῃ, νῦν δὲ Ἀχρίδι“, ὅπου ἦν τὸ βασιλεῖον τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ.²⁾ Χρόνοις μὲν τοῦ ὑστερον ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας, τέλος, ἐκυριεύσατο τὴν Βουλγαρίαν. Οὗτος ὁμοῦς θέλων νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀρχαίαν λάμπιν εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην, μὴ τολμῶν δὲ νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ προνόμια εἰς τὸ νεοφώτιστον Βουλγαρικὸν ἔθνος, ἀφησεν ἄθικτον τὴν αὐτονομίαν τῆς καὶ ἐχορήγησε μεγάλην ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν, ὑπαγαγὼν ὑπ' αὐτὴν πάσας τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Μακεδονίας (ἐκτὸς τῆς Θεσσαλονίκης) καὶ Ἡπείρου καὶ δύο ἐκ τῆς Θεσσαλίας (Σταγροῦς καὶ Πέτρας), αἵτινες ἀπετέλεσαν ἐπὶ πολὺν χρόνον μέρος τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους.³⁾

Οὕτως ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδων καὶ πάσης Βουλγαρίας πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ θεωρῆται ὡς παράτασις τῆς ὑπὸ τοῦ πρώτου χριστιανοῦ Βουλγάρου ἡγεμόνος Βορίσου ἱδρυθείσης αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας.⁴⁾ Ὑφίστατο δὲ ὡς μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔθνους μέχρι τοῦ 1767 μ. χ. 16-η Ἰανουαρίου, ὅτε ἐγένετο ἡ τοῦ θρόνου καθαιρέσις παρανόμως καὶ ἀντικανονικῶς ὑπὸ τοῦ Βυζαντίου Σαμουήλ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πατέρων.⁵⁾ Τὸ παρῶν μνημεῖον τοῦτο ἱδρυμα μέχρι τοῦ

¹⁾ Γερμανὸς ὁ καὶ Γαβριήλ ἐν Βοδῆνοις καὶ ἐν τῇ Πρέσπῃ. Ibid. Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Βουλγαρίας.

²⁾ Ἐπὶ Πέτρου γὰρ βασιλευσάντος ἐν Βουλγαρίᾳ αὕτη μὲν τῇ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀξιόμην ἐλαμπρόντο· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβαλόντων τῶν ἀρχιεπισκόπων, τοῦ μὲν εἰς Τριάκτιον, τοῦ δὲ ἐν τότε Βοδηνίτι καὶ ἐν τότε Μογλαῖνοις, εἶθ' οὕτω ἐν τῇ Ἀχρίδι τὸν νῦν εὐρεθὲν ἀρχιεπίσκοπον. Ἰδε Τομ. 6^ο σελ. 44—45. Byzantinische Zeitschrift. Ungedr. u. wenig. bekannte Bistümer-verzeichn. d. orient. Kirche.

³⁾ „Ἀλλὰ πάσας τὰς Βουλγαρικὰς ἐπισκοπὰς, ἃς ὑπὸ Πέτρου τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Σαμουήλ ἐδεσπόζοντο καὶ κατείχοντο καὶ παρὰ τῶν τότε ἀρχιεπισκόπων καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα κάτρα τὰ αὐτὰ θεοπίσμεν ἔχειν καὶ διακρατεῖν τὸν νυνὶ ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον.“ Πάντα ταῦτα ἀναφέρει τὸ συγγίλιον τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, δοθὲν τῇ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῷ Α', καταγομένῳ ἐκ τοῦ χωρίου Ἀγνοανδίκη τῆς Δεύρης (νῦν Δίβρα) καὶ χρηματίσαντι πρότερον ἡγουμένῳ εἰς τὴν ἐκείσε μονὴν τῆς Θεομήτορος.

⁴⁾ „Ταύτης τῆς Ἀχρίδος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Βουλγαρίας καλεῖται ἀπὸ τῶν Βουλγάρων προσηγορίας λαβούσης, ὅπου εἰς τὴν μετέπειτα ἐσύστησαν τὸ βασιλεῖόν τους Τὸ δὲ ὄνομα ὡς ἄλλοι μνημεῖον ἐκείνων ἀπέμεινε τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ.“ Μελετ. Γεωγραφ. σελ. 395.

⁵⁾ Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Βουλγαρίας κατὰ τὴν ἐποχὴν Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου συνίστατο ἐκ 31 ἐπαρχιῶν. Κατὰ τὸν 16^{ον} αἰῶνα εὐρίσκομεν σχεδὸν τὰ ἴδια ὅρια ὡς ἱστορεῖται ὑπὸ τοῦ Νεῖλου Δοξαπατρή. („Ἐχειδὲ καὶ ἡ Βουλγαρία ἐπισκοπὰς πλείους τῶν τριάκοντα, ὧν ὑπερκάθηται καὶ πόλις Ἀχρίς.“) Ἐν τούτοις κατὰ τὸ ἔτος 1219 συνέστη ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Σερβίας. Τοῦτο ἐγένετο, κατ' αἰτήσιν τοῦ Σερβικοῦ ἡγεμόνος Στεφάνου τοῦ Νέμανια πρὸς τε τὸν συμπεθερον αὐτοῦ Αὐτοκράτορα Θεόδωρον Λάσκαριν, καὶ τὸν Πατριάρχην Μανουήλ, καὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης συνοδικῶς ἐγκριθείσης, ἐχειροτονήθη καὶ διωρίσθη Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας αὐτόνομος ὁ Σάββας, ἀδελφὸς τοῦ εἰρημένου ἡγεμόνος, ἵνα διὰ τοῦ ἀνεξαρτήτου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ ἀντιτάττηται εἰς τὰς ὁσημέρας ἀδελφούσας τότε ἀξιώσεις τοῦ Παπικοῦ θρόνου ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ. Κατὰ

τέλους τοῦ ιδ' αἰῶνος εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν διαφόρων χριστιανῶν κυριαρχῶν: Βουλγάρων, Βυζαντινῶν, Λατίνων-Λομβαρδῶν, Ἡπειρωτῶν Δεσποτῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ Ἀχρὺς κατὰ τὸ 1334 ὑπέπεσεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Σέρβων. Καὶ τὰ ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἐπὶ διαφόρων ἐποχῶν ἦσαν διάφορα, εἴτε περιελάμβανον εὐρείαν περιφέρειαν, εἴτε βραχυτέραν κατὰ τὰς πολιτικὰς περιστάσεις.¹⁾ Ἐν τούτοις ὅλοι σχεδὸν οἱ κυρίαρχοι οὗτοι ὑπεστήριζον οἰκονομικῶς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ἥτοι τοῦλάχιστον δὲν τὴν ἐπίεζον.

τοῦ Σάββα ἀνθίστατο σφοδρῶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, Δημήτριος ὁ Χωματηνός, ὅστις ἔγραψε καὶ ἐπιστολὰς κατ' αὐτοῦ. Ἐπίσης ἀπεσπάρσθησαν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν καὶ τινες βορειο-ανατολικάι ἐπαρχίαι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Τυρνόβου. (ἀλλὰ καὶ ἡμέτερον δίκαιον παρασπάσασαν, μέρος γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας ὁ Τέρνοβος... γράφει ὁ Χωματηνός. Ἴδε, Kardin. Pitra, *Analecta sacra*, t. VII. col. 496). Κατὰ τὸν ιδ' αἰῶνα ἡ ἐκτασίς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δὲν εἶναι εἰσέτι ἀκριβῶς γνωστὴ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὁμῶς τῆς πρώτης δεκαετηρίδος τοῦ ιε' αἰῶνος ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας τὰ ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἔλαβον εὐρείας διαστάσεις, διότι ἐν πρώτοις μὲν ὑπέκυψαν τῇ ἐκκλησιαστικῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτῆς αἱ ἐπαρχίαι Σοφίας καὶ Βιδύνης, ὡς ἀποδείκνυται τοῦτο ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ματθαίου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βουλγάριας Ματθαίου. (Αἱ ἐπιστολαὶ εὐρίσκονται ἐν τῇ κώδικί μου. Ἴδε, Сборникъ кн. XVIII. стр. 150—157, καὶ H. Gelzer, *Der wiederaufgefunden. Kod. u. ander. auf den Patr. Achrid. bezügl. Urk. in Bericht-der philologisch-histor. klas. der Königl. Sächs. Gesellschaft der Wissenschaft. zu Leipzig* 1903, S. 97—102). Ὀλίγον δὲ ὑστερώτερον καὶ αἱ ἐπαρχίαι τῆς Βουλγαρο-Βλαχίας καὶ Μολδο-Βλαχίας, ὡς καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἰπενίου διηρθρώσαντο ὑπὸ τῶν αὐτοκέφαλων ἱεραρχῶν πάσης Βουλγαρίας, καὶ ἡ ἀλληλογραφία μεταξὺ τῶν Βλαχο-Μολδαβικῶν Βεσσοδῶν καὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων διεξήγετο σλαβιστί. Κατὰ τὸ 1557 ὥς ἀνενώθη ὁ θρόνος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰπενίου, καὶ ὡς τοιοῦτος διωρίσθη Μακάριος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐκ Χερταεγοβίνης Μεχμέδ Σοκολόγλου, ὅστις ἐχρημάτισε μέγας βεζίρης ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελήμ Β', καὶ ἦτο γαμβρὸς αὐτοῦ. (Въ лѣто отъ рождѣства Христова тисоуштанъ. н. ѣ (1557). Тогда же вѣнованъ еше и прѣдвѣжештоу прѣстоу епископа Гавриила архієпископа и оучителя епископаго... кнр Макарію. Л. Стојановић, *Записи* t. I. p. 186). Ἐκτοτε ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Βουλγαρίας ἔμεινε μὲ 15 ἐπαρχίας, ἐξ ὧν 9 θρόνοι μητροπολιτῶν, οἱ δὲ ἄλλοι 5 ἦσαν ἐπισκοπαὶ ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας Ἀχρίδος. Τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων πάσης Βουλγαρίας θὰ ἐξετασθῇ ἐν ἐκτάσει ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

¹⁾ Ἡ αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδων ἔφερε καὶ τὸν ὑποβολιματῶν τίτλον „Πρώτης Ἰουστινιανῆς“, ὅστις ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν Ἀχρίδι μέχρι τῆς δευτέρας πεντηκονταετηρίδος τοῦ ιβ' αἰῶνος ἦτο ἄγνωστος καὶ δὲν ἀπαντάται ὅλως διόλου. Πρῶτος ἐκ τῶν ἱστορικῶν ὁ ταυτίσας τὴν Ἀχρίδα μὲ τὴν πρώτην Ἰουστινιανὴν (*Iustiniana Prima*) ἦτο ὁ Γουλιέλμος Τύρου, ὅστις περὶ τῶν Σταυροφορικῶν πολέμων γράφων ἐν παρόδῳ καὶ τὰς ἐπομένας παρεμβάλλει λέξεις: „Μετὰ πολλοὺς δ' ὁδοιποριῶν μόχθους ἐφθάσαμεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πελαγονίᾳ, ἐν πόλει κοινῶς Βίρτελλα (ἐφθαρμένως ἀντὶ Βιτώλια) παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ ἐκείνῃ καὶ πατρίδι τοῦ ὀλβιωτάτου δεσπότου, ἀητήθητι καὶ συνετοῦ Αὐγουστοῦ Ἰουστινιανοῦ, πόλει δηλαδὴ Ἰουστινιανῇ καὶ συνετοῦ Αὐγουστοῦ Ἰουστινιανοῦ, πόλει δηλαδὴ Ἀχρίδι...“ (*Guil. Prêtre de Tyr. Bel. sacr. lib. 20, cap. 4*). Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης ὁ Δ' υἱὸς τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ

B'.

Πρώτη ἐμφάνις τῶν φόρων.

Ἐμφανισθέντες δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐν τῇ Βαλκανικῇ χερσονήσῳ καὶ ἐκτεινόντες καθ' ἑκάστην τὰ ὅρια τοῦ ἰσχυροῦ ἤδη κράτους των ἰδίως δὲ μετὰ τὴν μάχην ἐν Τσηρνόμεν (ἔτ. 1371) — κατέλαβον πλείστας ἐκ τῶν ὑπογομένων τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας ἐπαρχιών. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν πάντες σχεδὸν οἱ δεσπότες καὶ ἡγεμόνες τῆς χερσονήσου τοῦ Αἰμοῦ ἦσαν ἢ ὑποτελεῖς ἢ σύμμαχοι, ὑποκύπτοντες εἰς τὰ νεύματα τοῦ Σουλτάνου Μουράτου. Καὶ μεταξὺ μὲν τῆς ὀρθοσειρᾶς τοῦ Αἰμοῦ καὶ τῆς Ῥοδόπης μέχρι τοῦ Ἀξιοῦ μὲ πρωτεύουσαν τὸ Κιουστανδῆλ, εὗρίσκετο τὸ μικρὸν κράτος τοῦ Κωνσταντίνου Δραγάση, ὅστις ὑποταχθεὶς ἐκουσίως εἰς τὸν Μουράτην, ἀφέθη ὑπ' αὐτοῦ ἐλεύθερος καὶ ἀφορολόγητος ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ εἶναι φίλος καὶ σύμμαχος. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Κράλης Μάρκος ἐν Πριλάπῳ (κατὰ τὸ 1382), ὡς καὶ οἱ κυρίαρχοι Ἀχρίδος καὶ Καστορίας καὶ ἄλλοι ὑπέστησαν τὴν ἰδίαν τύχην. Ἀλλὰ συνεπεία τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν χορηγηθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἀρχῇ καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας ἔτυχε πλήρους αὐτονομίας ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς κυριαρχίας. Μετὰ καιρὸν ὅμως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξαφανιζομένων τῶν χριστιανικῶν κρατῶν ἐν τῇ χερσονήσῳ καὶ ἡ ἐκκλησία Ἀχριδῶν ἀπέβαλε τὰ προνόμια τῆς. Ἀλλὰ πότε ἐφορολογήθη, μένει εἰσέτι ἀγνωστον. Δαμιδάνοντες ὅμως ὑπ' ὅψει ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Συμεὼν ὁ Τραπεζούντιος πρῶτος ἐγγράσσε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως προσενεγκὼν χίλια φλωρία τῷ σουλτάνῳ Μωάμεθ τῷ δ' κατὰ τὸ 1466, καὶ οὕτω ἐκποδῶν ποιησάμενος τὸν Μάρκον, ἑλθοκαρᾶσαν ἐπιλεγόμενον, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐκτοτε χρονολογεῖται καὶ ἡ ἀγορὰ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας. Μετ' οὗ πολὺ δὲ τοῦ κακοῦ εἰσαχθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ μητροιὰ τοῦ τότε πρίγκηπος, Μαρία, ἐντολὴν τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει μητροπολίτου Διονυσίου ἐκπληροῦσα, προσέφερε τῇ ἰδίᾳ σουλτάνῳ δισχίλια φλωρία καὶ οὕτω κατεκυρώθη ὁ οἰκουμενικὸς πατριαρχικὸς θρόνος ὑπὲρ τοῦ πλειοδοτήσαντος Διονυσίου!

Ἐν τούτοις Ἰέραξ ὁ μέγας λογοθέτης, ὅστις ἠκμαζε περὶ τὸ ἐπτακισχιλιοστὸν ὀγδοηκοστὸν ἔτος, ἐσημείωσεν, ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡθροίσθη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἣ ὁ λόγος ἐγένετο περὶ τοῦ ὅτι κακῶς ἤτησαν οἱ βασιλεῖς γενέσθαι τινὰς ἐπαρχίας ἀρχιεπισκοπὰς αὐτοκεφάλους· ὅθεν ἐπειδὴ τῆς ἐκκλησίας τότε μὴ δυνηθείσης τοῖς βασιλεῦσιν ἀντιστῆναι, νῦν καιρὸς ἔστιν ὑποταχθῆναι τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ τὴν τε Ἀχριδῶν καὶ τὴν Τυρνόβου καὶ τὸ Πέκιον, καὶ οὕτως ἐχειροτόνησαν εἰς ταύτας τὰς ἀρχιεπισκοπὰς μητροπολίτας· ἀλλ' ἡ μὲν Τύρναβος ἐνέμεινε τῇ ὑποταγῇ,

ὁ πεγρᾶφη εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου κατὰ τὸ 1156 ὡς ἐξῆς: „ὁ ταπεινὸς μοναχὸς Ἰωάννης καὶ ἐλέφ' θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος ἁ Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας ὁ Κομνηνὸς ὀρίσας ὑπέγραψα“. Μετὰ τοῦτον ἀναφέρει τὸν τίτλον „ἁ Ἰουστινιανῆς“ ὁ Βαλσαμῶν ζήσας καὶ μετὰ τὸ ἔτ. 1193. Νεῖλος ὁ Δοξαπατρῆς ὁμοῦς, ὅστις ἔγραψε κατὰ διαταγὴν τοῦ Ροζιέρου, βασιλέως τῆς Σικελίας τῷ 1143 ἔτ. „τάξις τῶν πατριαρχῶν θρόνων“, δὲν γνωρίζει τὸν τίτλον „Πρώτης Ἰουστινιανῆς“.

αί δὲ λοιπαὶ δύο ὑποσχεθεῖσαι τῷ σουλτάνῳ φόρους κατ' ἰδίαν, ἔσχυσαν τῇ ἐξωτερικῇ βίᾳ μείναι ἐν τῇ ἀρχαίῳ σχήματι". (Ἰδὲ Δοσιθέου Πατριάρχου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 1153). Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη Τομ. Γ'. σελ. 15'.

Ἐκ τούτων τῶν ἀνοσιουργημάτων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ φόρου τοῦ πρὸς ἀγορὰν τῶν πατριαρχικῶν καὶ αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκοπικῶν θρόνων, τοῦ τοσοῦτον κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐπαυξηθέντος ὑπὸ τῆς φιλιτίμου πλειοδοσίας τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος καταστάντος.¹⁾

Συνεπεία τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ φόρου καὶ τὸ κλίμα πάσης Βουλγαρίας ἦτο ἡναγκασμένον νὰ υἱοθετήσῃ νέον οἰκονομικὸν σύστημα, ἥτοι ἐτήσιον ἰσολογισμόν τῶν εἰσόδων κα' ἐξόδων, ὥστε οὐ πολὺ μετὰ τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν ἐπῆλθε καὶ ἡ οἰκονομικὴ ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἤρχισε βαθμὴδὸν νὰ γίνηται οὐχὶ ἐπιζήλος. Διότι ἐνῶ τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ τοῦ Πατριαρχείου ὡς καὶ τοῦ κλίματος αὐτοῦ ἐπ' τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ἤϋξανον καθημερινῶς διὰ τε τῶν προσφορῶν τῶν διαδεχομένων ἀλλήλους χριστιανῶν ἡγεμόνων ἢ τῶν ἀτομικῶν προσφορῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἀπεναντίας βλέπομεν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς τουρκοκρατίας ὅλως ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Τότε παρατηροῦμεν τοὺς τούρκους διαρπαζόντας τοὺς ἐπισημοτέρους γὰροὺς, μονὰς καὶ μεταβάλλοντας αὐτοὺς εἰς τεμένη, τεκέδες καὶ ἱμαρέτια ὥστε πρῶτα τῇ λόγῳ τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν νέων μουσουλμάνων κατακτητῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „βακούφια“.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας ἄφειλε διὰ τῶν ἐναπολειφθέντων ἀσημάτων εἰς χεῖρας αὐτοῦ εἰσοδημάτων κα' κτημάτων καὶ τῇ ἀρωγῇ ἄλλων πηγῶν νὰ πληρῶνῃ τοὺς ἐκτάκτως βαρεῖς φόρους καὶ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς λοιπὰς δαπάνας του. Καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τοιαύτης οἰκονομικῆς οὐχὶ ἐπιζήλου καταστάσεως, καταφαίνεται πάγιον χρέος, ὅπερ ἐνιαυσίως ἤϋξανεν.

Γ'.

Ὁ φόρος «μυρί» ἦτοι «χαράτσιον».

Ἄς ἴδωμεν πρῶτον οἷους βασιλικοὺς φόρους ἐπλήρωνεν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχάς. Ὁ φόρος ὁ ὁποῖος ἐπληρῶνετο ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπισήμως ὀνομάζετο „μυρί“ τουρκιστί, ὅπερ σημαίνει τὸ ἀνήκον εἰς τὸ κράτος ἢ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον. Ἐν γένει εἰς τὰ ἔγγραφα ὁ φόρος οὗτος ὀνομάζετο προσέτι τὸ „βασιλικὸν μυρί“. Ἀλλὰ ἀπαντῶνται πρὸς τούτοις καὶ αἱ λέξεις „τὸ χαράτζιον“ ἢ τὰ „βασιλικά τέλη“ ἢ τὸ „βασιλικὸν δόσιμον“, ἀπαξ μόνον ἀπαντᾷ ἡ λέξις „τὸ βασιλικὸν μυρί μαχτοῦ (μυρ-ι μακτου). „Χαράτζιον“ κυριολεκτικῶς ἐσήμαινε θεμελιώδη φόρον. Ἀργότερον ὁ αὐτὸς τύπος χαράτσιον ἐδήλου καὶ τὸν κεφαλικὸν φόρον, τὸν ὁποῖον ἔδει πληρῶσαι ἐτησίως πᾶς μὴ μουσουλμάνος,

¹⁾ Κατὰ τὸ 1550 ὁ οἰκουμενικὸς πατριαρχικὸς φόρος διὰ πλειστηριασμόν ἀνῆλθεν εἰς τετρακισχίλια φλωρία· ἐπηυξήθη δὲ κατὰ ἑκατὸν τοσαῦτα διὰ τὴν τῆς ἐπαρχίας Βερβόιας ἀγορὰν παρὰ τοῦ Διβανίου, ἀνελθὼν εἰς 4100 φλωρία, ἅτινα ἐπληρῶνεντο εἰς τὴν ὑψηλὴν Πύλην κατ' ἑτος τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὅς ἴστωρεῖ τὸ σύγγραμμα τῆς Τουρκοκρατίας.

ζῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ. Τιοῦτον φόρον ὑπεχρεοῦντο νὰ καταβάλλωσιν οἱ πατριάρχαι, οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι μόνον ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ποσόν, ὅπερ ἐπληρῶντο τῇ βασιλείᾳ ὡς „μυρί“ εἶτε „χαράτζιον“ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ἀχρίδων διὰ τὰ ἔτη πρὸ τῆς καταργήσεως, οὐδὲν μέχρι τοῦδε γινώσκουμεν. Ἄλλ' ὅμως γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἀχρίδων Πρόχορος προσέθηκεν εἰς τὸ „μυρί“ 100 φλωρία, τουτέστιν ὡς προσθήκην τοῦ γενικοῦ φόρου τοῦ κλίματος διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Βερρόιας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡγαιρεν ἀξιώσεις, ἀναμένων τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ὕψ. Διβανίου.¹⁾ Ἐξ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας ἔπεται ὅτι τὸ χαράτζιον ἐμπεριεῖχε τὸν φόρον ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ῥηθέντος Πατριαρχείου. Ὁ φόρος τῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἦτο οὔτε ὠρισμένος οὔτε διαρκής, ἀλλὰ συχνάκις ἠῤῥανε, ἄρα καὶ ὁ φόρος ἐν γένει τοῦ κλίματος δὲν ἦτο καθωρισμένος. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ κώδικι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εὐρίσκομεν τὴν ἐπομένην σημείωσιν: „οἱ ἄνω καλοὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπιστάται τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὁ μὲν κὺρ Διονύσιος Χιώτης κατὰ τοὺς 1709 ἔκαμεν εἰς τὸ μυρί προσθήκην ἄλλα 300 ἡγουν τριακόσια γρόσια. Ὁ δὲ ἐκ Ναούσης Φιλόθεος κατὰ τοὺς 1714 ἄλλα 400 ἡγουν τετρακόσια γρόσια“.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω πληροφοριῶν περὶ τοῦ χαράτζιου ἢ μυρί ἡμεῖς κατέχομεν δύο μαρτυρίας τῆς Μητροπόλεως Δυσσανίου, αἵτινες εἶναι δύο ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ Μητροπολίτης Νικηφόρος παρὰ τῆς συνόδου πάσης Βουλγαρίας, καὶ δι' ὧν πιστοποιεῖται ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀπότισις τοῦ μυρί συνισταμένου ἐκ 12600 ἀσπρῶν, διὰ τὸ ἔτος 1749· („ἐπλήρωσε πρὸς ἡμᾶς τὸ βασιλικὸν μυρί... ἐν ἀσπρᾷ δώδεκα χιλιάδας καὶ ἑξακόσια“. Τρίτη ἀπόδειξις). Εἰς δὲ τὴν ἐξομὴν ἀποδείξιν ἀναγγέλλομεν: „ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί... ἀσπρὰ τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δεκαπέντε καὶ ὀκτακόσια τεσσαράκοντα“ διὰ τὸ ἔτος 1764. Ὁ βασιλικὸς φόρος μὴ ὢν ὠρισμένος οὔτε διὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν δὲν ἦτο βεβαίως οὔτε καὶ διὰ τὰς μητροπόλεις. Ἡ κυρίως αἰτία πρὸς ἀσθένειαν τῶν φόρων ἦσαν αὐτοὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι. Οὗτοι ὑποσχοῦντο εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ὅτι θὰ ἀυξήσουν τὸν φόρον μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐπικυρωθῇ ὁ διορισμὸς τῶν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἔστω καὶ διὰ τῆς μὴ νομίμου ὁδοῦ.

Πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοιαῦτα μέσα μετῆρχοντο συνήθως οἱ ἀλλότριοι ἀρχιερεῖς,²⁾ καὶ ὁ ἐγκύριος ἀνώ-

¹⁾ Ὁ Πρόχορος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παραστήσας βασιλικά Χρυσόβουλλα περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Βερρόιας, καθ' ἃ ὤφειλεν αὐτῇ νὰ τελῇ ὑπὸ τὸν θρόνον Ἀχρίδος, ἀπέτυχε τῶν ἐπ' αὐτῆς δικαίων, γενομένης σφοδρᾶς ἀντιδράσεως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου (1537—1545), ἀγοράσαντος τὸν θρόνον τῆς Βερρόιας ἀντὶ 100 φλωρίων παρὰ τοῦ Διβανίου. Τὸ χρυσόβουλλον Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἀνάγει τὴν ἐπαρχίαν Βερρόιας εἰς τὸ κλίμα πάσης Βουλγαρίας· ὑπέκειτο δὲ αὕτη μέχρι τοῦ ἔτους 1538 τῇ ἰδίᾳ θρόνῳ. (Ide Gelzer, Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klemens S. 83).

²⁾ „Ἐπειδὴ ἐκ πρώτης μὲν ἡλικίας βλέπομεν τὰς φθορὰς καὶ ἀκαταστασίας, ὅπου ἀτελευτήτως συμβαίνουσιν εἰς τὸ ταλαιπωρούμενον ἐτοῦτο κλίμα τῆς Ἀχρίδος παρὰ τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ διαφόρων ἀρχιερέων, ὅπου συχνάκις ἀναπηδῶσιν ἀπὸ ξένα καὶ ἀλλότρια κλίματα, ἔρχονται καὶ καταφθεῖρουν καὶ καταγμυνώνουν τὸ ποτὲ ἔντιμον καὶ ἐπαινετὸν ἐτοῦτο κλίμα. (Πρᾶξ XVIII, σελ. 61 εἰς τὸ σύγγραμ. τοῦ Γέλτσερ, „Der Patriarchat von Achrida). Καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν XXXV: Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀποστολικὸς οὗτος θρόνος πολλάκις ἀπὸ διαφόρους ἀλλοδαποὺς ἀρχιεπισκόπους ἐταράχθη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ταραχὴν ἐσυνέβη ζημία εἰς ὅλους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῇ θρόνους“...

τερος κληρος διεξήγαγε μακροχρόνιον καὶ ἐπίμονον ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀλλοτρίων Ἀρχιεπισκόπων εὐτυχῶς μετ' ἐπιτυχίας.¹⁾

Πᾶσα αὐξησης τοῦ χαράτσιου εἰς τὸ ἐξῆς ἐθεωρεῖτο ὡς νέον (fiscus) „φίσκο“ τοῦ κράτους διὰ τὸ μέλλον. Διὰ δὲ τοιούτων αὐξήσεων φυσικῶς ἢ οἰκονομικῇ κατάστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐδεινόυτο κατ' ἔτος.

Τὸ χαράτσιον ἔπρεπε νὰ πληρώνηται ἀκριβῶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Τοιουτοτρόπως τοῦλάχιστον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπέτιε τὸ χαράτσιον του, ὅπερ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀνῆρχετο εἰς 2000 φλωρία.²⁾ Πατριαρχικὰ ὅμως ὡς καὶ τουρκικὰ ἐπίσημα ἐγγράφα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι καὶ τοῦτο ἐνίοτε δὲν ἐπληρώνετο ἀκριβῶς. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Γερμανὸς κατὰ πρακτικὸν τι τῆς συνόδου δὲν ἐπλήρωσεν ἐπὶ τρία ἔτη τὸ βασιλικὸν χαράτσιον, συνεπεία τοῦ ὁποίου καὶ ἐξεθρονίσθη.

Γνωρίζοντες ὁπόσας τις ἦτο ὁ φόρος μιᾶς ἐπαρχίας (Σισανίου) 12000 ἄσπρων καὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας ἀπετέλουν 14 ἐπαρχίαι, νομίζω ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ καθορίσωμεν ὡς ἐγγιστα τὸ ποσὸν τοῦ φόρου καὶ αὐτῆς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, πολλαπλασιάζοντες τὸ ποσὸν τοῦ φόρου τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ἐπὶ 14, ὅστις ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποκειμένων ἐπαρχιῶν τῷ κλίματι πάσης Βουλγαρίας. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ ἐπαρχία Σισανίου ἦτο κατ' ἑκτασιν καὶ πλοῦτον μετὰ ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπαρχίας: Πελαγονίας, Κοριτσᾶς, Καστορίας, Δεδῶτων καὶ Βοδενῶν, αἵτινες κατατάσσονται μετὰ τῶν πλουσιωτέρων. Καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡμεῖς λαμβάνομεν τὸν μέσον ὅρον. Οὕτως ἐκλήροεν τὸ ποσὸν τοῦ χαράτσιου θὰ ἀνῆρχετο εἰς 168,000 ἄσπρων,³⁾ ὅπερ διατεθῆναι διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 375, ὅστις ἦν ἡ ἀξία τοῦ φλωρίου κατὰ τὴν δευτέραν πεντήκονταετηρίδα τῆς ἡ' ἐκατονταετηρίδος μ.χ., δίδει τὸν προγινόμενον ἀριθμὸν 454 φλωρία.⁴⁾

Ἐπειδὴ ὁ καθηγητὴς Γέλτσερ ἐπαθε σύγχυσιν ταυτίσας τὰς λέξεις χαράτσιον καὶ „πεσκέσιον“, τὸ πρὸς ταῦτα σχετικὸν κεφάλαιον τοῦ συγγραμμάτος του οὐδεμίαν ἤδη ἐπιστημονικὴν ἀξίαν κέκτηται. Τοιουτοτρόπως καὶ τὸ ὑπολογισθὲν ὑπ' αὐτοῦ ποσὸν ἀνερχόμενον εἰς 2890 μάρκα, δὲν ἔχει ἀξίαν τινά,⁵⁾ καθόσον δὲν ὑποδεικνύει καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἡμερησίου ἐργασίας, ἥτις ἦν 12—15 ἄσπρα καθ' ἡμέραν.

¹⁾ *ibid.* p. 156—162.

²⁾ Καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ καθενὸς χρόνου ἐδίδανται δύο χιλιάδες τὰ φλωρία, τὸ χαράτζιον. (*Historia Patr.* p. 116, 13).

³⁾ Εἰς τὸν καρὸν τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπλήρωσε αὕτη 163,000 ἄσπρα, ὡς ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐκ τῶν ἐγγράφων ληφθέντων ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ἀρχείου τοῦ Μουσουλὰ τῶν Ἐπισκόπων („προσέσθη δὲ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀχρίδος τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ῥωμαϊκῇ Πατριαρχείῳ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ πληρῶνῃ τοῦτο πρὸς τὸν Βασιλικὸν χαζένεν ὅλα τὰ εἰς ὄνομα ἐκείνου ἐγγεγραμμένα δοσίματα τῶν 163,400 ἄσπρων κατ' ἀποκοπὴν“. Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου σελ. 41.).

⁴⁾ (Toutefoî, le ducat vénétien est spécialement désigné par les termes flouri, vénédik-altounou, frengui-altoun . . . et enfin îaldyz-altounou. Belin, *Essais sur l'histoire économique de la Turquie*, p. 30). Εἰς δὲ τοὺς πίνακας τῆς μελέτης τοῦ Belin εὐρίσκονται κατὰ ἐποχὰς αἱ τιμαὶ τῶν διαφορῶν τουρκικῶν νομισμάτων.

⁵⁾ Setzen wir für die damalige Zeit den Wert des grusch zu 80 Asper mit 20 Pences an (*catalogue of. Orr. Coins in the Brit. Museum vol. 8 c London 1883*) the Coins of the Turks p. XXV), so ergibt sich in unsrer Währung als Wert des Miri 1700 M. und nach den beiden Erhöhungen 2890. (H. Gelzer, *Der Patriarchat von Achrida S. 172*).

Πρὸς τοῦτοις ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς δευτέρας ἀποδείξεως ἔπρεπε νά κύρ. Ἐρ. Γέλτσερ νά καταλάβῃ ὅτι αἱ λέξεις „τὸ βασιλικὸν μιρί“ ἀντικατέστησαν τὰς λέξεις „τὸ βασιλικὸν χαράτσιον“ καὶ ἔχουν τὴν ἰδίαν σημασίαν· συνεπεία τούτου καὶ τὸ κεφάλαιον „*Das Miri*“ ταυτιζόμενον μετὰ τὸ „πεσκέσιον“ χάνει τὴν ἐπιστημονικὴν του ἀξίαν.

Δ'.

Τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου.

Ἐκτὸς τοῦ ἐτησίου δόσιματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „μιρί“ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν καὶ οἱ ὑποκείμενοι τῷ κλίματι μητροπολίται καὶ ἐπίσκοποι ἐπλήρωνον εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους προσέτι καὶ „πεσκέσιον τοῦ μπερατίου“. Τὸ πεσκέσιον (δῶρον) διὰ τὸ μπεράτι ἦτο ἑκτακτον δόσιμον, ὅπερ ἐπλήρωνε ἅπαξ διὰ παντὸς πᾶς νεωστὶ διοριζόμενος πατριάρχης, μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος, ἅμα τῇ ἐγχειρίσει τοῦ μπερατίου. Ἀναφορικῶς τοῦ φόρου τούτου ἔχομεν μίαν μαρτυρίαν μόνον διὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον πάσης Βουλγαρίας, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ ἱεράρχας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Μελέτιος κατὰ τὸ 1676 ἐγγράφως ὑποχρεοῦται ὅπως ἐξ-ιδίων του πληρώσῃ χίλια γρόσια διὰ τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου κατὰ τὸ εἰσῆμα.¹⁾

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ γρόσιον ἐξισούτο μετὰ 108 ἄσπρα, πειθόμεθα ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ πεσκέσιου συνίστατο ἐκ 108,000 χιλιάδων ἄσπρων ἢτοι 10—12 χιλιάδας ἡμεροκάματα, εἰάν ὑπολογίσωμεν ὅτι ἕκαστον ἡμεροκάματον ἐπληρώνετο 16—12 ἄσπρα. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν τουρκικῶν ἀρχείων τῶν διατηρουμένων κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σοφίας.²⁾

Ἐάν τὸ πεσκέσιον ἦτο σταθερὸν, ὠρισμένον ἢ καὶ ἐκεῖνο ἠῦξανε δὲν ἔχομεν καμμίαν μαρτυρίαν. Ὑπάρχει ὁμως μεγάλη βεβαιότης ὅτι καὶ ἐκεῖνο ἠῦξανε, καθότι οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἐπηύξησαν ἀπὸ 500 φλωρία εἰς 3000. Οὕτως ὥστε καθίσταται ἀπίστευτον ὅτι οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν καθυστέρησαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συλλειτουργῶν των.³⁾

Λίαν φυσικῶς ἔπεται ὅτι αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ μέγα συμφέρον εἶχον νά ἐναλλάσσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τοὺς ἀνωτέρους λειτουργοὺς τῆς ἐκκλησίας, ὅπως δυνηθῶσι τοιοιτοτρόπως ὡς τάχιστα νά λαμβάνωσι τὸν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „πεσκέσιον τοῦ μπερατίου“ εἰρημένον φόρον.

¹⁾ „Παράσχειν με γρόσια χίλια ἐξ ιδίων μου διὰ τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου μου κατὰ τὴν συνήθειαν“ (ibid. p. 115).

²⁾ Πρὸ τῆς καταργήσεως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπλήρωνε 100000 ἄσπρα („καὶ τοῦ δημοσίου δώρου τῶν 100,000 ἄσπρων“... Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου σελ. 41).

³⁾ Ὁ μητροπολίτης Σοφίας ἐπλήρωνε 10 χιλ. ἄσπρα πεσκέσιον τοῦ μπερατίου, ὁ Βιδύνης 10,400 ἄσπρα, οἱ ἐπίσκοποι Βράτσης 6,400, Κουτλοβίτσης καὶ Βερκοβίτσης ἀνὰ 5,000 ἄσπρα. Πληροφορίαι ληφθεῖσαι ἐκ τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἀνεκδότου εἰσέτι τουρκικοῦ ἀρχείου.

Ε'.

Τὰ χρέη τοῦ κλίματος Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας καὶ
γένεσις αὐτῶν.

Ἡ ὑπαρξὶς χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀποδεικνύεται ἐξ ἐγγράφων τοῦ ἱζ' αἰῶνος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τοιαῦτα ὑπῆρχον καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, διότι εὐρίσκομεν ἀρχιεπισκόπους Ἀχριδῶν μεταβαίνοντας εἰς Ῥωσίαν καὶ ζητοῦντας ἐλεημοσύνην. Τὸ „αὐλικόν“ χρέος ἦτο τὸ δυσχερέστερον τῶν βαρῶν τῶν ἐπαρχιῶν. Τὰ κυρίως χρέη ἐνεφανίσθησαν συνεπείᾳ τοῦ βαθμηδὸν αὐξάνοντος „χαρταίου“, ἀλλὰ οὐχὶ ὀλίγον πρὸς τοῦτο συνετέλεσαν καὶ αἱ καταχρήσεις τῶν Ἀρχιεπισκόπων ὡς καὶ ἄλλαι αἰτίαι. Οὕτως ὥστε ἡ ἀπότισις τῶν τόκων ἐπροξένει πολλὰς δυσχερείας, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἡ καταβολὴ τῶν κεφαλαίων. Ἀρχιεπίσκοποι ἐμπειροὶ περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν οἰκονομικῶν ἐθεώρησαν ἀνωφελὲς νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐξωφλήσεως τῶν κεφαλαίων, διότι τοῦτο θὰ ἦτο δυσκατόρθωτον. Ἐν τῇ κώδικι τῆς ἐπαρχίας Καστορίας εὐρίσκομεν ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1666 ὁ πατριάρχης Ἀχριδῶν Θεοφάνιος ἐξεθρονίσθη ὡς καταχραστὴς. Ὁ αὐτὸς ἠπάτησε διὰ χρημάτων τὸν προκατόχον του Ἰγνάτιον νὰ τὸν χειροτονήσῃ ὡς Ἀρχιεπίσκοπον. Τὸν Θεοφάνιον διεδέχθη ὁ Μελέτιος, πρῶτον μητροπολίτης Σοφίας, ὅστις ἐπίσημως ἀνέλαβε καὶ ὑπεχρέωθη νὰ συνεργασθῇ πρὸς ἐξώφλησιν τῶν παλαιῶν καὶ νέων χρεῶν.¹⁾ Ἀλλ' ἡ κακὴ οἰκονομικὴ κατάστασις τὸν ἰσχύρισε νὰ παραιτηθῇ κατὰ τὸ 1679. Εἰς τὸν Μελέτιον ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παρθένιος ἐνεχείρισεν ἑν συστατικὸν γράμμα πρὸς συλλογὴν ἐσθίων ἐν Ῥωσίᾳ, ἐν ᾧ ἐλεεινολογῶν οὗτος τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν λέγει: „ὅτι ἀνάγκης καὶ στενοχωρίας τῶν ἀνυποφόρων χρεῶν τῆς ῥηθείας ταύτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν συμβάντων ἀπὸ τε τῶν τοῦ καιροῦ ἀνωμαλιῶν, ἀπὸ τε τῆς τῶν κρατούντων καταδυναστεύσεως καὶ ἀπὸ τῶν πρὸ τούτου χρηματισάντων ἐκεῖ ἀρχιεπισκόπων, τῆς τε Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἀπέστη καὶ τὴν προστασίαν ἐκείνης καὶ διοίκησιν ἐναπέθετο ἄλλω... (Ἱεροσ. βιβλ. Τομ. Α'. σελ. 445).

Ἄλλ' ἀντὶ τὰ χρέη νὰ ἐλαττωῖνται ἀπεναντίας ταῦτα ἠῤῥξανον συνεπείᾳ καταχρήσεων. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γερμανὸς λ' χ' κατὰ τὸ 1688—1691 δὲν ἐπλήρωσεν ἐπὶ τρία ἔτη τὸ βασιλικὸν δόσιμον. Ἡ σύνοδος τὸν κατήρεσεν ὡς „τὰ πάντα ἀσυστάτως τὰ εἰσοδήματα ἐκδαπανῶντα“ ἕνεκα τοῦ ὁποίου „καὶ τῇ ὀμηγύρει ἐπιζήμια προξενήσαντα“. Τὸ τοιοῦτον διάδημα τοῦ Γερμανοῦ ἐνέπνευσε τὸν φόβον εἰς τὴν σύνοδον, μήπως οἱ τοῦρκοι προβῶσιν εἰς ἀντίποινα. Μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν ἀρχιερωσύνης παρητήθη καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Νέων Πατρῶν (ἁλλότριος). Οὗτος ἐπώλησε τὸν θρόνον εἰς τὸν Ἰγνάτιον ἀντὶ χρημάτων „καὶ οὕτω ὁ θρόνος (ὁ ἀρχιεπ.) τῆς ἐκείνου λησταρχίας καὶ παρανομίας ἀπηλλάγη“. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰγνάτιος δὲν ἐφάνη καλλίτερος τοῦ προκατόχου του, διότι ἦτο πλεονέκτης

¹⁾ „Συναγωνίζεσθαι καὶ μετὰ τοῖς αὐτοῖς ἀδελφοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ συμπονεῖν ὅλη ψυχῇ, μέχρις ἂν θεοῦ οἰκονομοῦντος ἐξωφληθῇ τὰ παλαιὰ καὶ νέα χρέη τοῦ θρόνου ἐκείνου, μηδαμῶς ἰδιοποιούμενον καὶ σφετερίζοντα τῶν προσγινομένων εἰσοδημάτων ἀπὸ τῶν λαμβανόντων ἐπαρχίας ἐκτὸς μόνον τοῦ συνήθους φαλτικοῦ“. (Νομικὴ συναγωγὴ, Δοσιθ. Ἱεροσολ. σελ. 93—94. καὶ H. Gelzer, Der Patriarch. S. 115.).

(„ὅς και διὰ τὸ ἀνάξιον αὐτοῦ καὶ τὴν πλεονεξίαν τῶν χρημάτων παραίτησιν πάλιν πεποίηκεν“). Πρὸς τοῦτοις διὰ τὸν Ἰγνάτιον ἀναφέρεται: „ἀπατήσας τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπεύοντα Γρηγόριον χρημάτων πλήθεισιν“ (πραξ. XX.). Τοῦτον διεδέχθη ὁ Ζωσιμάς, ὅστις διέπραξε παρανομίας τινάς, καὶ κατὰ τὸ 1709 ἡγαγκάσθη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν νὰ παραιτηθῇ πρὸς ὄφελος Διουσιῶν τοῦ Χιῶτου, ὅστις διηύθυνε τὸν ἀρχιεπ. θρόνον μέχρι τοῦ 1714.¹⁾ Ὁ „ἀλλοδαπὸς“ οὗτος, ὡς ἀνεφέραμεν, ἐπηύξησε καὶ τὸ βασιλικὸν δέσιμον διὰ 300 γροσιῶν ἤτοι 24000 ἄσπρων. Τοῦτον ἀντικατέστησεν ὁ ἐκ Νιαούσης Φιλόθεος (ἀλλοτρίος). Ἐξ' ἐνὸς πρακτικοῦ ὑπὸ χρονολογίαν 1718 μανθάνομεν ὅτι ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἡ σύνοδος ἐπέβαλλε φόρον εἰς ὅλους τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους τοῦ κλίματος, παρὰβῶσα ῥητάς διατάξεις τῶν ἁγίων κανόνων, ὡς ἐπιτρέψασα τὴν πώλησιν τῶν θρόνων τῶν χρεουσῶν ἐπαρχιῶν ἐπὶ σκοπῇ νὰ πληρωθῇ εἰς τὸ Κράτος τὸ ὀφειλόμενον „μυρί-μαχτοῦ“ ὡς καὶ ἄλλα χρέη τοῦ θρόνου. Ἀλλ' ἡ σύνοδος κατιδοῦσα ὅτι ὁ Φιλόθεος ἐσκόρπιζε τὰ χρήματα δι' ἰδιαιτέρας τοῦ ἀνάγκας καὶ οὐχὶ πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὸν καθήρεσεν. Ὁ Φιλόθεος διέπραττε καὶ ἄλλας πλείστας παρανομίας. Τοῦτον ἀντικατέστησεν ὁ Ἰωάσαφ κατὰ τὸ 1719. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἐξεδόθη ἐπιτιμητικὴ ἐγκύκλιος, ἐν ἣ λέγεται ὅτι ὁ θρόνος πάσης Βουλγαρίας ὑπέπεσεν εἰς πολλὰ χρέη ὡς ἐκ τῶν σκανδάλων τῶν τε ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν „καὶ βλέποντες πῶς πολλαῖς φοραῖς ἀπὸ τὰ ἀναμεταξὺ σκάνδαλα τόσον ἀπὸ ἀρχιερεῖς ὅσον καὶ ἀπὸ λαϊκούς κατεχρεώθη ὁ ἀποστολικὸς θρόνος καὶ ἐξημώθη πολλάκις μὲ τὸ νὰ σήμερον προβιβάζεται καὶ γὰ ἐπιβαίνει ἕνας καὶ εὐθὺς μετ' αὐτὸν ἄλλος, καὶ ἀκόμη καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ νὰ τοὺς συντρέχουν“ (Πραξ. XXXV.). Πρὸς ἀποφυγὴν πάντων τούτων, ἅτινα συνήθως διεπράττοντο ὑπὸ „ἀλλοτρίων ἀρχιεπισκόπων“ καὶ ἐπροξενούντο μέγιστα ζημίαι εἰς τὸ κλῆμα, διὰ τοῦ ῥηθέντος ἐγκυκλίου παραδίδονται ὅλοι οἱ ταραχοποιοὶ τῇ ἀναθέματι. Ὅποτε συνέβαινον αἱ ῥηθεῖσαι ἀνωμαλίας καὶ ταραχαὶ εἰς τὸν θρόνον Ἀχριδῶν, ἀγνωστον πρόσωπον ἔγραψεν εἰς τὸν ἐν Ἀχρίδι ἀρχιεπισκοπικὸν κώδικα καὶ τὸ ἐπόμενον ὑπόμνημα.

Φίλοι ἀναγνώσται.

„Τὸ ὅπισθεν καὶ ἀνωθεν ὑπόμνημα ἐσώζετο καὶ εἰς παλαιότερον κώδικα τῆς ἐκκλησίας ἀλλὰ φεῦ ἐκάη! Καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν κώδικα ἔγραψεν ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ φρικτὸν ἐπιτίμιον κατὰ τῶν παραβατῶν καὶ κερδοσκοπῶν τῶν καταχρώντων καὶ νεμομένων παραλόγως τὰ εἰσοδήματα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (Ἀχριδῶν). Μάθετε λοιπὸν ἀδελφοί συμπατριῶται εἰς ποίαν ἀθλίαν κατάστασιν ἔφθασε σήμερον ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἐξυπνήσατε λοιπὸν ἀπὸ τὸν λήθαργον τῆς ἀναισθησίας ἵνα ἐπανέλθῃ ἡ μεγάλη ἐκκλησία εἰς τὴν ἀρχαίαν δόξαν πρὸς καύχημα καὶ τιμὴν τῆς πατρίδος. Ὁ ἔχων ὠτα ἀκούειν, ἀκουέτω“.

¹⁾ Ὑπὲρ τοῦ Διουσιῶν Χιῶτου (ἀλλοτρίου) εἰς τὰ πρακτικὰ ἀναγινώσκομεν τὰ ἐπόμενα: „ληστρικῶς καὶ παρανόμως τὸν ἁγιώτατον αὐτὸν θρόνον ἀρπάσαντα ... καὶ διὰ χρημάτων δυνάμει καὶ ἐξωτερικῇ δυναστείᾳ τὸν ἁγιώτατον αὐτὸν θρόνον ἐπικρατῶν“.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάσαφ διηύθυνε τὸν θρόνον ἐπὶ 25 ἔτη κατὰ συνέχειαν. Οὗτος ναὶ μὲν εἰσέγαγεν εἰς τὴν διαχείρησιν τῶν οἰκονομικῶν τάξιν τινα, ἀλλὰ τὰ ἴδια χρέη ἐξηκολούθουν καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου του, ὡς θὰ ἴδωμεν τοῦτο ἐκ τῶν ἀποδείξεων τοῦ μητροπολίτου Σισανίου.

ΣΤ'.

Τὰ ἔσοδα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας καὶ οἰκονομικῇ αὐτῶν διαχείρησις.

Πρὸς ἀπότισιν τοῦ „χαρατζίου“ ἢ „μυρί“ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὡς καὶ πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων αὐτῆς, καθὼς καὶ πρὸς ἀπότισιν τῶν τόκων τῶν χρεῶν καὶ τῶν χρεωλυσίων, ἔδει τὸ Πατριαρχεῖον νὰ ἔχῃ καὶ εἰσοδήματά τινα. Λοιπὸν τὰ εἰσοδήματά του συνίσταντο:

1ον, Ἐκ τῶν ὠρισμένων δόσιμάτων, τὰ ὁποῖα ὤφειλον νὰ καταβάλλωσιν ὅλαι αἱ ὑποκείμεναι τῇ κλίματι ἐπαρχίαι. Τὸ „δόσιμον“ αὐτὸ τὸ ἐπιβαλλόμενον τοῖς μητροπολίταις καὶ ἐπισκόποις μὴ ἐξαιρουμένης καὶ αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐλέγετο „κατάστιχον“ καὶ ἦτο διαρκὲς καὶ ἐγγεγραμμένον εἰς τὸν κώδικα ἐπικυρωμένον ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς συνόδου. Τοῦτο ἐγκρισμένον ὄχι μόνον διὰ τοὺς βασιλικοὺς φόρους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ χρέη ἐν γένει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Εἰς τὰ ἐπίσημα ἐγγραφα ἀναφέρεται ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „τοῦ ριφθέντος καταστίχου“. ¹⁾ Ἡ φορολογία αὕτη εἶναι γνωστὴ καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον „δόσιμον“. ²⁾ Ἡ εἰς τὴν δευτέραν ἀποδείξιν ἀναγνώσκωμεν, ἐπιλήρως τὰ παρὰ τῆς ἱεράς τῶν ἁρχιερέων συνόδου ρίφθεν αὐτὰ δόσιμα διὰ τὸ χαράτζιον καὶ χρέη τοῦ κλίματος.

2ον, Ἐκ τοῦ τιμήματος τῆς πώλησεως τῶν χηρευσασῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς παρὰ χάριν ἀπαντῶμεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου: „ἐπωλήθησαν καὶ ἐπαρχίαι χηρευόμεναι“. Τὸ εἰσόδημα τοῦτο ἦτο γνωστὸν ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν λέξιν „ἀγορά“. Οὕτως ὥστε ἕνεκα τῆς μὴ ἀνθραξ οἰκονομικῆς καταστάσεως, ἐπέτρεψαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἡ σύνοδος νὰ γίνηται ἀπλοῦν ἐμπόριον διὰ τῆς ἀγοραπωλησίας τῶν χηρευσουσῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες ἐδίδοντο τῇ πλειστηριάσαντι, συνεπεία τοῦ ὁποίου ἐγίνοντο καὶ καταχρήσεις. Οὕτως λ' χ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Φιλόθεος ἐξεθρόνισε τὸν κανονικὸν ἐπίσκοπον Δεδρῶν καὶ ἐνεθρόνισε τὸν Χρυσάνθον, ὅστις ἐπλήρωσε σεβαστὸν ποσόν. Ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ ἰδίου Φελοθέου κληθέντος ὑπὸ τῆς συνόδου καὶ Μισοθέου, ἐπωλήθησαν καὶ αἱ ἐπαρχίαι Βελαγράδων, Δυρράχίου, Καστορίας καὶ Γχορο-Μόκρας, εἰς ἃς περιπτώσεις πάντως θὰ συνέβησαν οὐχὶ ἀσήμαντοι πλειστηριασμοί. Ἐκτὸς τούτου ὁ Φιλόθεος ἐπώλησε διαφόρους χρεωστικὰς ὁμολογίας δωρηθείσας τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ὑπὸ εὐσεβῶν χριστιανῶν καὶ ἐπέτρεψε διάφορα παράνομα συνοικέσια καὶ διαζύγια ἀντὶ χρημάτων. Καὶ τοῦτο ἔπραττεν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τοῦ κλίματος. Τὸ κακὸν δὲ συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Φιλόθεος τὰ ποσὰ ταῦτα, εἰσπραττόμενα οὐχὶ διὰ νομίμων μέσων, διέθετεν οὐχὶ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ δι' ἴδια του

¹⁾ „Καὶ εἰς τὴν κοινότητα ἄλλην καμμίαν βοήθειαν ἢ ἀγορὰν νὰ μὴ δώσῃ πλὴν τοῦ τυχόντος ριφθέντος καταστίχου“.

συμφέροντα, δι' ὃ ἐτέθη ὑπὸ δίκην καὶ ἐξεθρονίσθη τῷ 1718. Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν, πιεζόμενοι ὑπὸ χρηματικῶν ἀναγκῶν, προσέφυγον εἰς τὴν σιμωνίαν, ὥς τοῦτο ἔπραττε καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει.

3ον, Ἐκτὸς τῶν ἄνω μνημονευθεισῶν προσόδων, οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἐγίναν τακτικά, ἔδιδον καὶ ἄλλα ἀπρόβλεπτα δοσίματα γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα „βοήθεια“ ἢ „προσθήκη“. Οὕτω λ. χ. ὁ Κορυτσᾶς μητροπολίτης Δανιὴλ ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ ἐτησίως κατὰ τὸ ἔνδον „τέλος“ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ „βοήθειαν“ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας. („Πρὸς τοῦτοις ὑπισχνοῦμαι τὸ κατὰ δύναμιν κατ' ἔτος τέλος πρὸς σύστασιν καὶ βοήθειαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. (Πράξ. XV, σελ. 57). Ἐπὶ δὲ τῇ ἐκλογῇ ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ Κορυτσᾶς Ἰωάσαφ ἀπήλλαξεν αὐτὸν παντὸς ἐτέρου φόρου ἐκτὸς τοῦ „καταστίχου“. (Καὶ εἰς τὴν κοινότητα ἄλλην καμμίαν βοήθειαν ἢ ἀγορὰν νὰ μὴ δώσῃ πλὴν τοῦ τυχόντος ριφθέντος καταστίχου“. (Πράξ. XXXI, σελ. 82).

Αἱ ἄνω ῥηθεῖσαι τρεῖς πρόσοδοι ἦσαν τὰ θεμελιώδη εἰσοδήματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἡτις ἀφεύκτος θὰ εἶχεν καὶ ἄλλα ἔκτακτα, ὅσον προσφοράς τῶν εὐσεβῶν χρηστιανῶν ὥς ἀνεφέραμεν λ. χ. ὅτι ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος ἐπώλησεν ὁμολογίαν τιμῆς, ἡτις προήρχετο ἐκ τοιούτων προσφορῶν.

Περὶ τῆς ἀναμφισδητῆς ὑπάρξεως μὴ προβλεπομένων „βοηθειῶν“ καὶ „προσθηκῶν“ κατ' ἀνάλογίαν πληρωομένων ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καταφανέστατα μαρτυροῦν αἱ ἀποδείξεις τοῦ μητροπολίτου Σισανίου τοῦ ἐξ Ἀχρίδος Νικηφόρου Γερασίου. Ἐπειδὴ αὐτὰ αποτελοῦσιν τὴν βάσιν τῆς παρούσης ἱστορικῆς ἐκθέσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, νομίζομεν ὅτι οὐκ ἔσται ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ τὰς ὀκτὼ ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας ἐρανίζομεθα ἐκ τοῦ εἰρημένου συγγράμματος τοῦ κ. Γέλτσερ μετὰ διορθώσεών τινων.

Ἀποδείξεις πρώτη.

† Ἰωσήφ ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς αἰ. Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πόσης Βουλγαρίας †.

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὥς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου κύρ Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὴν παρὰ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ριφθεῖσαν αὐτῷ εὐλογοφανῇ βοήθειαν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν διαφόρων, ἄσπρα χιλιάδας 10500 τὸν ἀριθμὸν ἦτοι δέκα καὶ πεντακόσια, καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

αψμς

- † ὁ Ἀχριδῶν Ἰωσήφ βεβαιοῖ:
- † ὁ Καστορίας Χρῶσανθος
- † ὁ Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Νικηφόρος
- † ὁ Τιβεριουπόλεως Θεοφάνης
- † ὁ Σισανίου Νικηφόρος
- † ὁ Μογλενῶν καὶ Μολεσχοῦ Ἰωακείμ
- † ὁ Δευρῶν Δανιὴλ
- † ὁ Βελεσσού Ἰωσήφ
- † ὁ Πρεσπῶν Παρθένος.

Ἀπόδειξις δευτέρα.

† Ἰωσήφ ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ᾠ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἀποδείξεως δηλοποιεῖ, ὡς ἡ ἀγιωτάτη μητρόπολις Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου ριφθὲν αὐτῇ δόσιμον διὰ τὸ χαράτσιον καὶ χρέη τοῦ κλίματος τῆς νῦν τρεχούσης [θ] Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν ἀρνθ' 1159, καθ' ἡμᾶς δὲ ἄψμς, ἄσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας 46,000 τεσσαράκοντα ἕξ καὶ ἐξώφλησε τελείως κατὰ τὸ ἐσφραγισμένον συνοδικὸν κατάστιχον· ὅθεν ἐπιγραφείσα καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις ἐπεδόθη τῇ αὐτῇ μητροπόλει· εἰς ἀσφάλειαν.

ἄψμς ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ θ

† Καστορίας Χρῦσανθος μάρτυς

† Μογλενῶν Ἰωακείμ μάρτυς

† Βελεσσού Ἰωσήφ μάρτυς.

Ἀπόδειξις τρίτη.

† Κύριλλος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ᾠ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἀποδείξεως δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου καὶ συναδελφός ἡμῶν Νικηφόρος ἐπλήρωσε πρὸς ἡμᾶς τὸ βασιλικὸν μισθὸν τῆς ἐδόσμης Ἰνδικτιῶνος, ἐν ἄσπρα δώδεκα χιλιάδες καὶ ἑξακόσια, ἀριθμὸς 12,600, καὶ ἐξωφλήσαμεν· ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἡμῶν ἀπόδειξις καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ἀψνθ μαρτίου ς. (1758/59).

† Πελαγωνίας Γρηγόριος

† Γρεβενῶν Μακάριος

† Τιβεριουπόλεως Σεραφίμ

† Μογλενῶν Ἰωακείμ

† Κοριτσᾶς Δανιήλ

† Βελεσσού Θεοδοσίας

† Γκόρας καὶ Μόκρας Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις τετάρτη.

Διονύσιος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ᾠ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητός αὐτῆς ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, κύριος Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν ἀρχιερέων ριφθὲν αὐτῷ βασιλικὸν δόσιμον καὶ χρέος τοῦ κλίματος τῆς νῦν τρεχούσης ἰε Ἰνδικτιῶνος, κατὰ τοὺς θύραθεν ἀρξς, [καθ' ἡμᾶς δὲ ἀψνθ], ἄσπρα χιλιάδας 42000

ἦτοι χιλιάδας τεσσαράκοντα δύο, καὶ τὴν προσθήκην 6300, 25 χιλιάδας καὶ τριακόσια, καὶ ἐξώφλησεν εἰς βεβαίωσιν οὖν ἐγένετο καὶ [ἡ] παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ᾠφνβ μηνὸς αὐγούστου ιε.

† ὁ καὶ πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ
 † ὁ Καστορίας Χρῦσανθος
 † ὁ Βελεσσού Ἰωσήφ
 † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Μακάριος
 † Τιθεριουπόλεως Θεοφάνης
 † Βοδενῶν Γερμανός
 † Πρεσπῶν Παρθένιος
 † Γκόρας καὶ Μόκρας Σεραφίμ
 † Μογλενῶν Ἰωακείμ.

Ἀπόδειξις πέμπτη.

† Διονύσιος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς α Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετρίότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, κύριος Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου ριφθὲν αὐτῷ βασιλικὸν δόσιμον καὶ χρῆ τοῦ κλήματος τῆς νῦν τρεχούσης α Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοῦ θύραθεν ἀρξ, καὶ ἡμᾶς δὲ ᾠφνγ, ἀσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας 42200 ἦτοι τεσσαράκοντα δύο χιλιάδας καὶ ἀσπρα διακόσια, καὶ τὴν προσθήκην ἀσπρα χιλιάδας 8400 ἦτοι ὀκτὼ χιλιάδας καὶ ἀσπρα τετρακόσια καὶ ἐξώφλησεν εἰς βεβαίωσιν οὖν ἐγένετο ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ᾠφνγ μηνὸς μαρτίου α.

† ὁ καὶ πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ
 † Καστορίας Χρῦσανθος
 † Τιθεριουπόλεως Θεοφάνης
 † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Μακάριος
 † Δευρῶν Δανιήλ
 † Πρεσπῶν Παρθένιος
 † Βελεσσού Ἰωσήφ
 † Μογλενῶν [καὶ] Μολεσχοῦ Ἰωακείμ
 † Γρεβενῶν Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις ἕκτη.

† Ἡ μετρίότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου, κύρ Νικηφόρος, ὁ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν μητροπολιτῶν συνόδου ριφθὲν αὐτῷ δόσιμον διὰ τὸ βασιλικὸν χαράτισον καὶ χρῆ τοῦ θρόνου τῆς

νῦν τρεχούσης [2] Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν ἀρξῆθ. [καθ' ἡμᾶς δὲ ἀψνς], ἄσπρα χιλιάδας 42000 ἦτοι τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα καὶ δύο χιλιάδας, καὶ τὴν προσθήκην 6300 τὸν ἀριθμὸν ἕξ χιλιάδας καὶ τριακόσια ἄσπρα καὶ ἐξώφλησεν. Εἰς ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ἀψνς μηνὸς Αὐγούστου δ

- † Πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ
- † Καστορίας Χρύσανθος
- † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόριου Μακάριος
- † Τιβερίουπόλεως Θεοφάνης
- † Γρεβενῶν Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις ἐδδόμη.

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου κύριος Νικηφόρος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μίρι κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν 1175, καθ' ἡμᾶς δὲ 1761, καὶ τῆς νῦν τρεχούσης Ἰνδικτιῶνος θ-ης ἄσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα πέντε καὶ ὀκτακόσια τεσσαράκοντα καὶ ἐξώφλησεν εἰς ἀσφάλειαν οὖν ἐδόθη αὐτῷ καὶ ἡ παροῦσα ἀπόδειξις.

ἀψξα ἰουλίου η

- † Πρώην Ἀχριδῶν Διονύσιος μάρτυς
- † Ἀχριδῶν Κύριλλος μάρτυς
- † ὁ πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ μάρτυς
- † Καστορίας Χρύσανθος μάρτυς
- † Δυρραχίου Νεόφυτος μάρτυς
- † Πρεσπῶν Παρθένιος μάρτυς
- † Δευρῶν Δανιήλ μάρτυς

Ἀπόδειξις ὀγδόη.

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης ἅγιος Σισανίου κύριος Νικηφόρος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς κοινότητος ῥιφθὲν αὐτῷ δόσιμον διὰ χρῆν τοῦ κλίματος τοῦ κατὰ τὸ ἀψνθ, ἀψξ, ἀψξα τὸν ἀριθμὸν ἑνενήκοντα ἑπτὰ χιλιάδας καὶ ἑνεακόσια εἴκοσι ἄσπρα καὶ ἐξώφλησε τελείως. ὅθεν ἐδόθη καὶ ἡ παροῦσα ἀπόδειξις αὐτῷ εἰς ἀσφάλειαν.

ἐν ἔτει ἀψξα ἰουλίου η

- † Πρώην Ἀχριδῶν Διονύσιος μάρτυς
- † Ἀχριδῶν Κύριλλος μάρτυς
- † Πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ μάρτυς
- † Καστορίας Χρύσανθος μάρτυς
- † Δυρραχίου Νεόφυτος μάρτυς
- † Πρεσπῶν Παρθένιος μάρτυς
- † Δευρῶν Δανιήλ μάρτυς
- † Γκόρας καὶ Μόκρας Ἰωακείμ μάρτυς.

Ἐκ τῆς πρώτης ἀποδείξεως ἐξάγεται ὅτι ὁ μητροπολίτης Σισανίου Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὴν „βοήθειαν“, τὴν ὑπὸ τῆς συνόδου εὐρεθεῖσαν ὡς εὐλογοφανή. Αὕτη θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς ἀποπληρωμὴν διαφόρων χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ συνίστατο ἐκ 10,500 ἄσπρων διὰ τὸ ἔτος 1746.¹⁾

Ἡ δευτέρα ἀπόδειξις μαρτυρεῖ ὅτι ἡ μητρόπολις Σισανίου ἐπλήρωσε „τὸ ριφθὲν αὐτῇ δόσιμον διὰ τὸ χαράτσιον καὶ χρέη τοῦ κλιματος“ 46,000 ἄσπρα, ἐξ ὧν 12,600 προορίζονται διὰ τὸ βασιλικὸν „μυρί“, τὰ δὲ ὑπόλοιπα 33,400 ἄσπρα διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κατὰ τὸ 1747 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Ἰωσήφ.

Διὰ τῆς τρίτης ἀποδείξεως δηλοποιεῖται, ὡς ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί, τὸ ὅποτον συνίστατο ἐκ 12,600 ἄσπρων διὰ τὸ ἔτος 1758/59, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Κυρίλλου.

Ἡ τετάρτη ἀπόδειξις μαρτυρεῖ ὅτι ὁ ἴδιος μητροπολίτης ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα διὰ τὸ βασιλικὸν τέλος καὶ διὰ τὰ χρέη, ἀλλ' ἐπλήρωσεν ὁ Νικηφόρος καὶ μίαν ἄλλην „προσθήκη“ ἐξ 6,300 ἄσπρων, ἐν ὧν 48,300 ἄσπρων διὰ τὸ 1,752 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Διονυσίου.

Διὰ τῆς πέμπτης ἀποδείξεως πιστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Διονυσίου καὶ τῆς συνόδου ὅτι ὁ Νικηφόρος ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα διὰ τὸ βασιλικὸν δόσιμον καὶ διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, προσέτι δὲ καὶ 8,400 ἄσπρα ὡς „προσθήκη“ ἐν ὧν 50,400 ἄσπρα διὰ τὸ 1753 ἔτος.

Εἰς τὴν ἑκτὴν ἀπόδειξιν λέγεται ὅτι ὁ ἴδιος μητροπολίτης ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα „τὸ ριφθὲν αὐτῇ δόσιμον διὰ τὸ βασιλικὸν χαράτσιον καὶ χρέη τοῦ θρόνου“ ἐν ὧν „προσθήκη“ 6,300 ἄσπρων διὰ τὸ 1756 ἔτος ἦτοι ἐν ὧν 48300 ἄσπρα.

Ἡ ἑβδόμη ἀπόδειξις δηλοποιεῖ ὅτι ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί, ὅπερ συνίστατο ἐκ 15840 ἄσπρων διὰ τὸ 1761 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Κυρίλλου.

Ἡ ὀγδόη δὲ ἀπόδειξις πιστοποιεῖ ὅτι ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ ἀνάλογον ποσὸν διὰ τὰ χρέη τοῦ θρόνου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς διὰ τὰ ἔτη 1759, 1760, 1761. Ὁ φόρος οὗτος καὶ διὰ τὰ τρία ἔτη συνίστατο ἐξ 97,920 ἄσπρων, ἦτοι 32,680 ἑτησίως.

Ἐκ τούτων τῶν ἀποδείξεων καταφαίνεται ὅτι οὐχὶ πάντοτε οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι πάσης Βουλγαρίας ἐπλήρωνον „βοηθείας“ καὶ „προσθήκας“. Διήλόν ἐστιν ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη ἐζητεῖτο ἐσάκις τὰ ὀρισμένα ποσά, τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ ἐτησίου προϋπολογισμοῦ, δὲν ἤρχουν πρὸς κάλυψιν τῶν ἐτησίων ἐξόδων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐκτὸς τῶν ἄνω παρατεθεισῶν ἀποδείξεων υπάρχουνε τοιαῦται καὶ τῆς μητροπόλεως Βελεγράδων καὶ εἶναι κατεστρωμμένα ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἀνθίμου Ἀλεξούδη. Σελίς 173 περιέχει: „Ἀκριδῶν Κυρίλλου ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελεγράδων Ἰωάσαφ ἐπλήρωσε φόρους τῶν 1759, 1760, 1761 ἐν μηνὶ ἰαννουαρίῳ, ἰνδ. θ'. Σελίς 184: „Ἀκριδῶν Ἀρσενίου συνοδικὴ ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελεγράδων Παρθένιος ἐπλήρωσε φόρους τοῦ 1764. Σελίς 189: Ἀκριδῶν Ἀρσενίου συνοδικὴ ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελαγράδων Ἰωάσαφ ἐπλήρωσε τὸν φόρον 1765.

¹⁾ Ἡ ἀπόδειξις ἐξεδόθη λιθογραφημένη εἰς τὸ ἐν Σοφίᾳ Περιοδικὸν Δελτίον βιβλ. 55 εἰς τὴν μελέτην μου: „Αἱ ἐκδόσεις, ἀντιγραφὰι καὶ ἡ σημασία τοῦ ἐν Ἀκριδι κώδικος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πατριαρχείου πάσης Βουλγαρίας“.

7 δεκτωδρίου“ (Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klemens p. 48—49). Δυστυχώς όμως αἱ ἀποδείξεις αὐταὶ μέχρι σήμερον μένουσιν ἀνέκδοτοι. Ὁ κύριος Γέλτσερ, ὅστις ἐπεθεώρησε τὸν κώδικα τοῦ Ἀνθίμου, δὲν μᾶς ἀναφέρει τὰ ποσὰ τὰ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Βελεγράδων πληρωμένα εἴτε ὡς χαράταιον εἴτε ὡς δόσιμον ἢ βοήθειαν ἢ προσθήκην διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τῆς ἰδίας κατηγορίας ἀποδείξεις εὐρίσκονται καὶ εἰς τὰ Βοδενὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γρηγορίου χαδζῆ Τρέπκο. Ἐπίσης ὁ κ. Γέλτσερ δὲν ἀναφέρει, ἂν εἶδεν ἐν Ἀχρίδι εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Γ. Μποτλῆ ἀντιγραφέντα κώδικα τοῦ Ἰωάννου Κάρτσερ τὰς ἀποδείξεις, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἐν τῇ ἐπομένῃ σημειώσει:

„Ἐκτὸς τῶν ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν δεκτῶ ἀποδείξεων, αἵτινες ἐσώθησαν, ὡς προερρέθη, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Α. Ν. Γερασίμου, εὐρέθησαν καὶ ἐν ἄλλῃ οἰκίᾳ ἐντὸς τῆς πόλεως Ἀχρίδος, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου Τάσε Ἀσπίτσι τῆς συνακίας Γηροκομείου καὶ δύο μαρτυρίαι ἰδιόχειροι τοῦ μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κυρίου Διονυσίου, αἵτινες ἐνταῦθα καταχωροῦνται χάριν περιεργείας“.

† Ἀχριδῶν Διονύσιος ἐπιθεβαιοῖ.

Ἐκ τῶν ἀποδείξεων τῆς μητροπόλεως Σισανίου, αἵτινες ἐπὶ δεκαπέντε καὶ πλέον ἔτη ἀντιπροσωποῦσι σχεδὸν ἴσα ποσὰ ἀπρυν, μὴ ὑποστάντων τῶν „δοσιμάτων“, τῶν „προσθητῶν“ καὶ „βοηθειῶν“ σημαντικὴν τινα αὐξομείωσιν, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι μέχρι τοῦ ἔτ. 1763 οὐδεμίαν ὑπῆρχεν οἰκονομικὴ καχεξία, ἥτις ἔδυνάτο νὰ ἀσκήσῃ ἐπιρροὴν πάλιν ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ ὑστερότερον δὲν ἐδενώθη ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις. Πρὸς τοιοῦτον τι ἔλλειπεν ὁ καιρὸς, διότι ὁ κατὰ δεκτωδρίον τοῦ 1762 ἀρχιεπισκοπεύων Κύριλλος μετ' ὀλίγον ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Ὁ δὲ διαδεχόμενος αὐτὸν Ἰερεμίας μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανε· τὸν δὲ Ἀναγίαν, μέγαν πρωτοσύγκελον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν αὐτὸ τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας ἀνευ βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν περὶ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων κατὰ μάχιον 1763 ἐψήφισε καὶ διώρισεν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν, ἅμα ἐκεῖσε ἀπελθόντα ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τοῦ κλίματος πάσης Βουλγαρίας, ὡς ἀληθῶς ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ἐφόδου καὶ ληστρικῇ τῇ τρόπῃ παρεισπηδήσαντα καὶ ἀρπάσαντα τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, δικαίως πρὸς αὐτὸν στασιάζας, καὶ πρὸς τὴν κυβερνήσιν ἀναφερθεὶς, ἀπέβαλε, καὶ κανονικῶς ἐκλεχάμενος κατὰ νόμον ἀπεκατέστησε τὸν ἐξ Ἀχρίδος Ἀρσένιον Μπαλάστζεφ, μητροπολίτην Πελαγονίας, ὃν καὶ μόνον ἀναγνωρίσας ἐνέγραψεν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κώδικι. Σημειωτέον πρὸς τοῦτοις, ὅτι ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ συνειμμένου ᾧδε φερμαγίου, ὁ νέος Πατριάρχης δὲν ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρῶνῃ τὰ χρέη τοῦ προκατόχου του, οὔτως ὥστε αἱ συχναὶ ἀλλαγαὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων, δὲν ἐξήσκουν οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐν συμπεράσματι ἃς εἵπωμεν ὅτι ἐὰν θέλωμεν ἀκριβῶς ἐν ἐκτάσει νὰ διαφωτισθῶμεν περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἢ ἄλλου τινὸς ἐκκλησιαστικοῦ καθιδρύματος ὑπὸ τὴν τουρκικὴν

κυριαρχίαν, πρέπει νὰ ζητήσωμεν νὰ μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ ἐξερεύνησις τῶν ἐν τῷ Ἀρχιεῳ τοῦ Ὁθωμανικοῦ Κράτους εὐρισκομένων ἀρχαίων ἐγγράφων καὶ εἰδικῶς τῶν περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων πραγματευομένων. Τὸ ἀρχεῖον τοῦτο γνωστὸν εἶναι ἐν Κων/πολεὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα „πίσκοπος μουκαττά“.

ΤΟ ΦΙΡΜΑΝΙΟΝ.

Ο ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ΧΑΝ Ο ΤΡΙΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ
ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΧΜΕΤ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ.

Διὰ τῆς ἀφίξεως τοῦ ὑψηλοῦ μου αὐτοκρατορικοῦ μονογράμματος (τουγρᾶ) γνωστὸν γενέσθω τοῖς δικασταῖς καὶ τοποτηρηταῖς τῶν μερῶν, ὑπαγομένων τῷ πατριαρχεῳ Ἀχριδῶν, — οὗσι καύχημα καὶ σέμνωμα τῶν δικαστῶν καὶ διοικητῶν καὶ πηγὴ τῶν ἀρετῶν καὶ θρησκευτικῶν γνώσεων, ὧν αἱ ἀρεταὶ αὐξηθεῖσαν, — ὅτι ὁ Μεθόδιος, Πατριάρχης Ἀχριδῶν καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, ἔδωκεν ἐσφραγισμένην ἀναφορὰν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μου Διβάνιον, διὰ τῆς ὁποίας δηλοποιεῖ, ὅτι μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ καλογήρου Διενυσίου τὸ ῥηθὲν πατριαρχεῖον ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν διὰ νέου αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, καὶ ὅτι καὶ τοι αὐτὸς οὐδενὶ ὀφείλει τι καὶ οὐδενὶ ὑπῆρξεν ἐγγυητὴς καὶ παρ' οὐδενὸς ἐδανείσθη τι, εὐρισκόμενος εἰς περιουσίαν τῶν πόλεων καὶ χωρίων, ὑπαγομένων τῷ ῥηθέντι πατριαρχεῳ, πρὸς σύναξιν τοῦ δημοσίου φόρου, παρενοχλήθη καὶ κατεπιέσθη παρά τινων προσώπων, ἅτινα δισχυρίζοντο καὶ ἔλεγον αὐτῷ τάδε: «Δυνάμει ὁμολόγου εἶχομεν ἄλλοτε νὰ λαμβάνωμεν παρὰ τοῦ προκατόχου σου, τώρα δὲ ἐπειδὴ σὺ ἀντικαθιστᾷς αὐτὸν, παρὰ σοῦ θέλομεν λάβῃ τὰ χρήματά μας μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν». Καὶ ἐπειδὴ ὁ ῥηθεὶς Πατριάρχης παρακαλεῖ τὴν ἐκδοσιν ἐντίμου διαταγῆς μου, ὅπως ἐκτελεῖται ἢ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ νομολογικὴ ἀπόφασις καὶ μὴ ἐπιτρέπωνται αἱ τοιαῦται ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ νόμου παρενοχλήσεις καὶ καταπιέσεις προσώπων τινῶν, ἅτινα λέγουσιν εἰς ἄλλον ἐδώσαμεν τὰ χρήματα καὶ παρὰ σοῦ θέλομεν λάβῃ αὐτά, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄφει τὰ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μου θησαυροφυλακίῳ διατηρούμενα βιβλία περὶ τῆς ὀρισμένης πληρωμῆς τῶν ἐπισκόπων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται, ὅτι ἔχουσιν ἐκδοθῇ ἐντιμοὶ διαταγαί, ἵνα, ὅταν πατριάρχης τις ἀποθάνῃ ἢ ἀρθῇ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἕτερος διορισθῇ, ὁ νέος Πατριάρχης ἀποτίσῃ μόνον τὰ πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον

χρέη τοῦ προκατόχου του, ἐὰν τοιαῦτα ἔμειναν παρ' αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀφοῦ πληρώσῃ τὰ πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον χρέη τοῦ προκατόχου του, τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους αὐτοῦ χρέη, νὰ ἀπαιτῶνται παρὰ τοῦ νέου Πατριάρχου καὶ νὰ ἐνοχλῇται αὐτὸς δι' αὐτά, τοῦτο ἀπάδει τῷ ἱερῷ νόμῳ. Ὅθεν ὅπως συμμορφωθῇτε τῷ ἀνωτέρῳ ὀρισμῷ καὶ τῷ ἱερῷ νόμῳ, ἐξεδόθη τὸ παρὸν μου αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου διατάττω, ὅπως ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς ἐντίμου διαταγῆς μου συμμορφωθῇτε τῇ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθείσῃ διαταγῇ μου καὶ φροντίσῃτε, ἵνα ἐκτελεσθῇ ἡ εἰρημένη ὑπόθεσις συμφώνως τῷ ἱερῷ νόμῳ. Γινώσκοντες λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω καὶ πεπειθότες τῷ ἱερῷ μου σημείῳ (τουγρᾶ), μὴ ἐπιτρέπετε ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ νόμου νὰ ἐνοχλῇται καὶ καταθλίβηται ὁ ῥηθεὶς Πατριάρχης διὰ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους χρέη τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, ἀφοῦ πρότερον ἀποτίσῃ τὰ πρὸς τὸ δημόσιον αὐτοῦ χρέη, ἐὰν τοιαῦτα ἔμειναν παρ' αὐτοῦ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ῤετζέμπε τοῦ χιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἐβδομηκοστοῦ πρώτου ἔτους.¹⁾

Ζ'.

Τὰ ἀληθῆ αἰτία τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Τὸ ζήτημα περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τῆς ἀναίρεσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν ἐκτάσει κάλλιστ' ἐξηρεῦνται ὁ μακαρίτης Γαβριὴλ πασσᾶς Κρέστοβιτς ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ: „Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου ἐν Κωνσταντινουπόλει 1869“, ἥτις δυστυχῶς ἔμεινεν ἄγνωστος τῷ κυρίῳ Ἐρ. Γέλτσερ, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ σχετικὸν κεφάλαιον „Die letzten Schicksale des Patriarhats“ τοῦ συγγράμματός του: „Der Patriarhat von Achrida“ (S. 162—166), δὲν ἔχει καμμίαν ἐπιστημονικὴν σημασίαν. Ὁ Γαβριὴλ πασσᾶς, ἔχων εἰς χεῖρας πολλὰ ἔγγραφα ἐξαχθέντα ἐκ τῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχίου κωδίκων καὶ ἀφορῶντα τὴν κατάργησιν τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου, ἀπέδειξεν ἀριδύλως ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν δικαιολογούντων τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ τῆς ἀναίρεσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δημοσιευμένα ἔγγραφα, εἶναι ἀνακριβῆ. Ἐπειδὴ ἡ ῥηθεῖσα πραγματεία ἔμεινεν ἄγνωστος εἰς τοὺς

¹⁾ Μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Π. Μπλαγόεφ, γενικοῦ γραμματέως τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει μουφτῆ.

Τὸ φερμάνιον ἐπὶ τοῦ παρόντος φυλάττεται ἐν τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σοφίας ὑπὸ ἀριθμὸν 122. Τοῦτο τὸ ἔγγραφον εἶναι σποδαῖον ἐν πρώτοις μὲν, διότι μᾶς πιστοποιεῖ ὅτι πραγματικῶς ὁ Μεθόδιος διηύθυνε τὸν θρόνον πάσης Βουλγαρίας κατὰ τὸ ἔτ. 1758, διὰ τὸν ὅποιον ὁ κύρ. H. Gelzer γράφει: „Methodios ist sehr schattenhaft“ (Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klem. S. 47)· ἔπειτα δὲ ὁ ἐκδότης Μουσταφᾶς χάν ὁ Γ' διατάττει νὰ μὴ ἐνοχλῇται πᾶς νέος Πατριάρχης τοῦ κλίματος Ἀχριδῶν διὰ τὰ χρέη τοῦ προκατόχου του, ἐκτὸς διὰ τὸ μὲρ καὶ τὰ χρέη πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον, ἐὰν ὑπῆρχον τοιαῦτα· οὕτως ὥστε οὔτε ὁ Ἀρσένιος οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπεύσαντες ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὰ χρέη τῶν προκατόχων.

ἐπιστήμονας κριτικούς τῆς Δύσεως (ἴδε, Byzantinische Zeitschrift, B. XIII, 1 u 2, S. 193—202 καὶ Archiv für slavische Philologie XXV B, S. 468—473, ἐκτὸς τοῦ Echos d'Orient 1902, № 6, p. 409—402¹⁾), παραθέτομεν ἐνταῦθα ἀποσπάσματα τῶν μάλλον σπουδαίων ἐγγράφων ἰδίως δὲ τῶν ἐξαχθέντων ἐκ τῶν τουρκικῶν ἀρχείων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐξελέχοντο: αἱ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διαβεβαιώσεις ὅτι ὤφειεν ἡ κατάργησις ἐγένετο „διὰ τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς καὶ ἐφόδους τῶν κατὰ καιροὺς ληστρικῇ τῇ τρόπῳ παριδόντων εἰς αὐτὴν (τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν), καὶ παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς τῆς ἐκκλησίας μᾶς κανόνας ἀνευ βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν παρ' αὐτὴν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, διὰ δόσεως δὲ ἀμυθητῶν χρημάτων καὶ φθορᾶς καὶ δαπάνης ἀρπαζόντων τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην καὶ διὰ τῶν ὑφ' ἑαυτοὺς χριστιανῶν ἐναφραγίστου ἀναφορᾶς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀπολοφραμένων τῇ ὕψει τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος (σουλτάνου Μουσταφᾶ Γ'), καὶ τὴν κοινὴν τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν σωτηρίαν πρὸ παντὸς ἄλλου αἰτουμένων διὰ τῆς πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποταγῆς“ . . .²⁾

Ἐν τῇ προηθέντι τρίτῃ ἐγγράφῳ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπαριθμοῦν τὰς ὡς ὤφειεν αἰτίας τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀναφέρει ἐν πρώτοις τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἀλλαγὰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὰς ὁποίας ὀνομάζει ἐπιδρομὰς καὶ ἐφόδους. Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι συνεχεῖς ἀλλαγὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸ τοῦ Ἀρσενίου δὲν ἐγένετο ἀλλὰ καὶ ἐν τριούτῳ τῇ ὑπῆρχε τὰ ἐξ ὧν δὲν ἦσαν οὔτε βαρύνοντα, οὔτε ἀπαρῶνοντο ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν τοῦ κλήματος, ἀπεβάλλοντο δὲ, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τοῦ νεωστὶ διορισμένου Ἀρχιεπισκόπου καὶ δὲν ἀνῆρχοντο ἄνω τῶν χιλίων γροσίων, ἤτοι 100,000 ἀσπρων ποσόν, τὸ ὅποιον δὲν ἦτον εἰς θέσιν νὰ ἐπιφέρῃ ἀθλίαν κατάστασιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τοιαῦται δὲ ἀλλαγὰι ἐγένοντο δύο: ἡ τοῦ Ἱερεμίου ἀποθανόντος εὐθὺς μετὰ τὸν διορισμὸν καὶ ἡ τοῦ Ἀνανίου, ἐκδιωχθέντος ὡς ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ἐφόδου καὶ ληστρικῇ τῇ τρόπῳ παρεισπηδήσαντος καὶ

¹⁾ Mais, de toutes les omissions la plus grave assurément, celle que l'on regrettera le plus, c'est celle des actes relatifs à la suppression du patriarcat d'Achrida.

²⁾ Τὰ ἄνω ῥηθέντα διαλαμβάνει τὸ τρίτον ἐγγράφον ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικοῦ κώδικος. Εἶναι δὲ πρᾶξις συνοδικὴ τῆς ἐκλογῆς τοῦ μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀ' μητροπολίτου Δυβράχίου, τὴν ὁποίαν οἱ δικαιολογοῦντες τὸ πατριαρχεῖον ἐπιγράφουσι: „πρᾶξις τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, ἀλλ' οὐδόλως ἐστὶ τοιοῦτον διότι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγράφου τούτου φαίνεται ὅτι ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἦν ἤδη προσηλωμένη καὶ συννωμένη μὲ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ πρῶτον μὲν ἐγγράφον περιέχει τὴν παραίτησιν τοῦ τελευταίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀρσενίου Μπαλάστζεφ. Αὕτη ἐγένετο οὐχὶ οἰκισθελῶς καὶ ἀδιάστως ὡς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ πασσᾶ, προσέτι δὲ ἡ αἰτία τῆς παραίτησεως τοῦ Ἀρσενίου δὲν ἐφείλκε καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τὸ δευτέρον ἐγγράφον εἶναι „Συμφωνητικὸν τῶν ἐξ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ὑποκειμένων ἀρχιερέων, οἵτινες συναφώνησαν νὰ παρακαλέσωσι τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Σμουὴλ Χαντζέρην νὰ συνενώσῃ τὸ κλῆμα πάσης Βουλγαρίας μὲ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.“

ἀρπάσαντος τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔγγραφον διαλαμβάνει προσέτι ὅτι ἡ κατάργησις ἐγένετο συνεπείᾳ κοινῆς καὶ ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς ἐπιδοθείσης ἐκ μέρους τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ κλήματος πάσης Βουλγαρίας εἰς τὴν ὀθωμανικὴν κυβερνήσιν. Ἄλλ' ἄραγε ὑπῆρξε τοιαύτη ἀναφορὰ καὶ ἐδόθη εἰς τὸ βασιλεῖον κράτος;

„Ἡ ἐρώτησις αὕτη εἶναι τῷ ὄντι παράτολμος ἀπέναντι τῆς βεβαιώσεως τοῦ Συνοδικοῦ ἐγγράφου, γράφει ὁ Γαβριήλ πασσάς. Ἄλλ' ὥς πιστεύσωσιν οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν, ὅτι ποιούμεν ταύτην, οὐ τοσοῦτον ὡς ἀμφιβάλλοντες ἕνεκα τοσοῦτων ἄλλων βεβαιώσεων αὐτοῦ ἐξελεγχθεῖσων μὴ ἀληθῶν, ὅσον διότι ἀνελάβομεν ἀπέναντι τοῦ δημοσίου τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὁ δὲ κανὼν καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐρευνῆς αὐτῆς ἀπαιτεῖ ἀναγκαίως νὰ ρίψωμεν βλέμμα καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐγγράφων τῆς Ὑψ. Κυβερνήσεως, πρὸς ἣν, λέγουσιν, ὅτι ἐδόθη ἡ ῥηθεῖσα ἀναφορὰ, ἵνα ἴδωμεν ἐὰν καὶ ἐν αὐταῖς περιέχεται τι περὶ αὐτῆς, ὡς ἔθος ἐπικρατεῖ παρὰ τῇ Ὑψ. Κυβερνήσει νὰ ἀναφέρῃ πάντοτε τὴν αἴτησιν, ἐφ' ἧς ἐκδίδει τὸ ἔγγραφον.

Πρῶτον τοιοῦτον τῆς Κυβερνήσεως ἔγγραφον εὗρισκομεν τὸ ἔκτοτε πρὸς ἕκαστον τῶν νεωστὶ διοριζομένων Οἰκισμ. Πατριαρχῶν ἐκδιδόμενον βασιλικὸν μπεράτιον, τὸ ὅποιον ἀναγνόντες μετὰ προσοχῆς, εἶδομεν ὅτι διαλαμβάνει ἐν συνόψει περὶ τοῦ προκειμένου τάδε: „Παρατηρηθέντων τῶν ἐν τῇ βασιλικῇ φυλακτῆρι ὑποκειμένων βιβλίων τοῦ μουκατὰ τῶν Ἐπισκόπων, εὗρέθη ὅτι ἐγένετο δεξιότης (σημείωσις ἐν περιθωρίῳ), ἵνα τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὀχρίδος μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἡ προσσηπτημένων τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχεῖω ὅτι προσσηπτηθῶσαν οὕτως αὐτῷ ὅσον αἱ τῇ Πατριαρχεῖω τῆς Ὀχρίδος ὅσον καὶ αἱ τῇ Ἱπικίου ὑποκειόμεναι καὶ ἐπαριθμούμεναι ἐπαρχίαι καὶ χῶραι· ὅτι ἡ τούτων ὑποταγὴ τῇ Κων/πόλεως Πατριαρχεῖω ἐξητήθη δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου, παρακαλούντων νὰ γίνῃ προσταγὴ διὰ νὰ ἐγγραφῇ ἡ ὑποταγὴ αὕτη εἰς τὰ μπεράτια τῶν ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς, καὶ ἡ πρότασις αὕτη κατεχωρίσθη καὶ ἐνεγράφη ὅπου ἀνήκει, καὶ διὰ τοῦτο κανεῖς ποτὲ νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ πράξῃ τι ἐναντίον τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὁρισμοῦ· καὶ ἂν ποτε φανῇ ἀναφορὰ καὶ ἀπέφαις, ὅπως τὰ Πατριαρχεῖα Ἱπικίου καὶ Ὀχρίδος ἀποσπασθῶσι τοῦ Κεσισχανέ (Πατριαρχείου) καὶ δοθῶσιν εἰς ἄλλον, νὰ μὴ γίνωνται δεκταί“.

Ἐνταῦθα βλέπομεν ὅτι περὶ ἀναφορᾶς κοινῆς ἢ μερικτῆς δοθείσης ἐκ μέρους κλήρου καὶ λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν Πεκίου καὶ Ἀχριδῶν, μηδὲ πᾶν λόγος γίνεται· μᾶς λέγει δὲ ῥητῶς αὐτὸ τὸ Πατριαρχικὸν μπεράτιον, ὅτι ἡ κατάργησις τῶν δύο τούτων αὐτοκεφάλων Ἀρχιεπισκοπῶν ἐγένετο κατ' αἴτησιν καὶ πρότασιν δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου αὐτοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου. Ποῦ λοιπὸν αἱ διαθεθαίσεις ἐκεῖναι τοῦ προδιαληφθέντος Γ' ἐγγράφου τοῦ Πατριαρχείου;

Τοῦτο ἰδόντες καὶ ἀναγνόντες ἡμεῖς, εἴχομεν πᾶν δίκαιον νὰ κηρύξωμεν τὰς διαθεθαίσεις ταύτας τοῦ Πατριαρχικοῦ ἐγγράφου ὡς μὴ εἰλικρινεῖς· ἀλλ' ὅμως, συλλαγισθέντες πάλιν μήπως κατὰ λάθος τοῦτο

οὕτως ἐσημειώθη ἐν τῇ Πατριαρχικῇ μπερατίῳ, ἡμεῖς ἀνεστείλαμεν ἐπὶ μικρὸν τὴν περὶ τούτου ἀπόφασίν μας, καὶ ἠθελήσαμεν νὰ προδῶμεν εἰς τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν ἐπὶ περαιτέρω. Ἀπεστάθημεν λοιπὸν πρὸς αὐτὴν τὴν Σεβαστὴν ἡμῶν Ἰψηλὴν Κυβέρνησιν, παρακαλοῦντες ὅπως εὐαρεστομένη δώσῃ ἡμῖν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς ἐξηγμένον ἀντίγραφον τοῦ Ἰψηλοῦ Ὀρισμοῦ, δι' οὗ κατηργήθησαν αἱ εἰρημέναι Ἀρχιεπισκοπαί. Ἀποδεκτῆς δὲ γενομένης τῆς αἰτήσεως ἡμῶν, καὶ ἐρεῦνης εἰς τὰ ἀρχεῖα γενομένης, μᾶς ἐδόθη ἐπίσημος ἀπάντησις, ὅτι Ἰψηλὸς μὲν Ὀρισμός, ἦτοι φερμάνιον, ἐπὶ τῇ καταργήσει αὐτῶν οὐχ εὑρηται· εὑρηται δὲ ἡ προμνησθεῖσα ἐν περιθωρίῳ σημείωσις (δερκενάρι), ἧς καὶ ἀντίγραφον μᾶς ἐδόθη, προσέτι δὲ μᾶς ἐδόθη καὶ ἀντίγραφον τοῦ μπερατίου δι' οὗ ἀποκατέστη ὁ πρῶτος μετὰ τὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν κατάργησιν Μητροπολίτης Δυρραχίου Γρηγόριος.

Ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν μετὰ πόσης προσοχῆς καὶ περιεργείας ἀνέγνωμεν τὰ δύο ταῦτα ἄγνωστα ἡμῖν ἕως ἄρτι ἔγγραφα τῆς Ἰψηλῆς Κυβερνήσεως. Τί δὲ εὑρομεν ἐν αὐτοῖς; Οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι καὶ ἐν τῇ Πατριαρχικῇ μπερατίῳ, δηλαδὴ, ὅτι ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος κατάργησις ἐγένετο κατ' αἴτησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου. Ἰνα δὲ μὴ ἀμφιδάλῃ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν περὶ τῆς πικρᾶς ταύτης ἀληθείας τῶν λεγομένων ὑφ' ἡμῶν, παραθέτομεν ἐνταῦθα αὐτολεξεῖ ἐν ἀποσπασματι μεταφράσιν αὐτῶν ἐν ἑατέρῳ ὁμοίον ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ἔτημα. Ἰδὲ αὕτη ἡ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου καὶ τῆς Ἱεροῦς Συνόδου ἐκδόσις. Πολλὰ διαμένονσα Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν ἐπέδωξαν ἐνσφράγιστον ἀναφορὰν εἰς τὸ Διδάμι χουμαίου λέγοντες ὅτι ἀπὸ τινος καιροῦ ῥαδιοῦργοι τινες τοὺς Πατριάρχας τῆς Ὀχριδος, ὡς ἐμπόρευμα θεωροῦντες, συχνὰ συχνὰ ἔπαυον, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἄλλους ἀνικάνους διώριζον, ὁμολογίας παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες, καὶ οὕτως, ἐκτὸς ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἐκεῖνο κατεποντίσθη ὑπὸ βαρυτάτων χρεῶν καὶ κατήντησεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ ἀμνηχανῇ πλέον πρὸς τε τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν καὶ τὴν τῶν νόμων τήρησιν καὶ ἐδραίωσιν, εἶναι φανερὸν ὅτι καὶ αἱ κακώσεις καὶ καταδυναστεύσεις εἰς ἃς ὑπέπεσαν οἱ ὑπ' αὐτὸ διατελοῦντες Μητροπολῖται καὶ πτωχοὶ ὑπῆκοι, πέρας μὴ ἔχουσai, θέλουσι φέρῃ αὐτοὺς εἰς κατάστασιν ἀθλίαν καὶ εἰς θέσιν ὄλως ἀνοικονόμητον καὶ ἀδιόρθωτον· ὅθεν γνώμῃ καὶ βουλῇ τῶν ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὀχριδος πεπληγῶμένων ὑπηκόων, ἱκεσίᾳ τοῦ Πατριάρχου αὐτῶν Ἀρσενίου, καὶ αἰτήσῃ τῶν ὑπ' αὐτὸν Μητροπολιτῶν δι' ἐνσφραγίστου μαχζαρίου, παρεκάλεσαν ἵν' ἀκυρωθῇ μὲν καὶ σθεσθῇ ἐκ τῶν βιβλίων ἡ ἐγγραφὴ τοῦ εἰρημένου Πατριαρχείου, νὰ προστεθῇ δὲ τὸ ὑπ' αὐτὸ κλίμα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ ἀναδεχθῇ καὶ πληρώνῃ τοῦτο πρὸς τὸν βασιλικὸν χαζινὲν τὰ . . . εἰθισμένα ἐκεῖνου δοσίματα, τὸ δὲ Πατριαρχεῖον τῆς Ὀχριδος ὅλως νὰ καταργηθῇ καὶ ἐὰν τοῦ λοιποῦ ἐπὶ προσθήκῃ δοσιμάτων ἢ ἄλλῃ δο-
λιότητι καὶ προφάσει γίνῃ ἐκ μέρους ἄλλων αἰτήσεις ἵν'

ἀνανεωθῇ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὁχρίδος, οἱ τοιοῦτοι μη-
δὲ ὅλως νὰ εἰσακούωνται.

Συνεπεῖα τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἐγένετο ὑψηλὸς ὀρισμὸς, καὶ ἀφη-
ρέθη μὲν καὶ ἐσδέσθη ἐν τοῖς βιβλίοις ἡ ἐγγράφη τοῦ
εἰρημένου Πατριαρχείου, προστέθη δὲ τῷ τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως Ῥωμαϊκῷ Πατριαρχεῖῳ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ πληρώνη τοῦτο
πρὸς τὸν βασιλικὸν χαλινὸν ὅλα τὰ εἰς ὄνομα ἐκείνου ἐγγεγραμμένα δο-
σίματα τῶν 163000 ἄσπρων κατ' ἀποκοπὴν, καὶ τοῦ δημοσίου δώρου
τῶν 100000 ἄσπρων . . . καὶ ἐσημειώθη ἐν περιθωρίῳ ὅπου ἀνήκει τὸ
τοιοῦτον σουρούτι, ὥστε ὅσαι ἀναφοραὶ ἐναντίον τοῦτου ἤθελον ἔλθει, νὰ
μὴ λαμβάνωνται παντελῶς εἰς σημείωσιν, καὶ ἐὰν ὅπωςδήποτε τοιαῦται
ἀναφοραὶ παρουσιασθῶσι, νὰ κρατῶνται εἰς τὸ γραφεῖον, καὶ νὰ δίδηται
ἀρνητικὴ ἀπάντησις εἰς τοὺς ἀναφερομένους, τὸ δὲ εἰρημένον σουρούτι νὰ
ἐγγραφῇ ὅπου ἀνήκει, καὶ νὰ ᾗ ἐν χρήσει μέχρι οὗ δόξῃ τῷ
Ἀγίῳ Θεῷ, κτλ.¹⁾

„Ἐνταῦθα πλέον, οὐδ' ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν, οὐδ' ἄλλος τις
δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ κατάργησις τῆς Ἀρχιεπι-
σκοπῆς Ἀχριδῶν, καὶ ἡ προσάρτησις αὐτῆς τε καὶ
τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν
τῷ Οἴκῳ μ. Πατριαρχεῖῳ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης
κατ' αἵτησιν αὐτοῦ τοῦ Οἴκου μ. Πατριαρχεῖου δι'
ἀναφορᾶς, οὐχὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐκείνων τῶν
ἐπαρχιῶν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Οἴκου μ. Πατριάρχου
καὶ τῆς πλειοψηφίας αὐτῶν ἱερᾶς συνέδου, οἵτινες ὁμοῦ, ὡς δικαιο-
λῆτως, τὴν αἵτησιν αὐτῶν, ἐγράψαν ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτῶν, ὅτι τοῦτο
ἐγένετο γνώμη καὶ βουλὴ τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων, ἰκεσία τοῦ
Πατριάρχου τῆς Ὁχρίδος (Ἀρσενίου¹⁾) καὶ αἰτήσιν τῶν
ὑπ' αὐτὸν Μητροπολιτῶν δι' ἐνσφραγίστου μαχζαρίου.
ἡμεῖς δ' ἐκ τῶν προηγουμένων ἐπιθεωρηθέντων Πατριαρχικῶν ἐγγράφων
ἤδη γνωρίζομεν, ὅτι ἡ μὲν γνώμη καὶ βουλὴ τῶν ἐκεῖ χριστιαν-
ῶν οὐδαμοῦ οὐδόλως ἐξεφράσθη, ἡ δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἀρσε-
νίου ἰκεσία οὐκ ἦν ἄλλο ἢ ἡ παραίτησις αὐτοῦ, καὶ ἡ δι'
ἐνσφραγίστου μαχζαρίου αἵτησις τῶν ὑπ' αὐτὸν Μητρο-
πολιτῶν συνίστατο εἰς τὸ συμφωνητικὸν τῶν ἐξ ἐκείνων
Μητροπολιτῶν. Τοῦτου δὲ καὶ ἡλίου φαινότερον ἤδη ἀποδειχθέντος,
δὲν μένει νὰ παρατηρήσωμεν ἢ ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ τὸ Οἴκου-
μενικὸν Πατριαρχεῖον ὑποβάλλει ὡς μόνην ἀνάγκην τῆς καταργήσεως
τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν τὴν ἀθλίαν καὶ ἀνοικονόμητον
κατάστασιν τῶν ἐκεῖ Μητροπολιτῶν τε καὶ χριστιανῶν
ὡς ἐκ τῶν βαρυτάτων χρεῶν, εἰς ἃ οὗτοι ὑπέπεσαν ἕνεκα

¹⁾ Τί δὲ κατόπιν ἐγένετο ὁ οἰκιοθελὴς δις ἤδη παραιτούμενος Ἀρσένιος;
ἐρωτήσατε τοὺς Ἀγιορίτας, καὶ θέλουν σᾶς εἰπεῖ, ὅτι ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου
εἰς τὴν ἐν τῷ Ἀθῶ μονὴν τοῦ Ζωγράφου, ἧς οἱ πατέρες τὸν περιέβαλψαν μέχρι τοῦ
θανάτου αὐτοῦ ἐν τῇ κονακίῳ αὐτῶν ἐν Καρεαῖς, ὅπου μετ' οὐ πολὺ ἐξορισθεὶς καὶ
ὁ Πατριάρχης Σχμουήλ ἤκουσεν ἐν συνεντεύξει τινὶ πικρὰ παρ' αὐτοῦ παράπονα,
κατὰ τὴν κοινὴν τῶν Ζωγραφιτῶν παράδοσιν, καὶ κατὰ τὴν διατηρηθεῖσαν μαρτυρίαν
τοῦ ὑπηρετοῦντος τῷ Ἀρσενίῳ Νεφθαλήμ-Νέστορος. (Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς
Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου, σελ. 22).

τῆς ἀπό τινος καιροῦ συχνὰ συχνὰ γενομένης τῶν Ἀρχιεπισκόπων ἀλλαγῆς, ἐν ᾧ ὁ κρύφιος σκοπὸς τοῦ Πατριάρχου Σαμουὴλ ἦτο νὰ συμμετάσχωσι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐκεῖνοι τῆς διανομῆς τοῦ ὑπερδόγκου καὶ τῶν τῆς Αἰγύπτου πυραμίδων ὑπερογκοτέρου χρέους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς τὸ ὠνέμασεν αὐτὸς ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ περὶ τῆς διανομῆς ταύτης ἐπιστολῇ (Ζαχαρ. Μαθ. Ἱστορ. Κατάλογ. τῶν Κωνστ. Πατριαρχῶν σελ. 253—254)· εἶναι δὲ προσέτι βέβαιον ὅτι, ἵνα εὐκολώτερον πείσῃ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν εἰς τὴν προσάρτησιν τῶν ἐπαρχιῶν ἐκεῖνων τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ, παρίστα προφορικῶς, ἰδίᾳ τε καὶ διὰ τοῦ τότε Μεγάλου Διεργηνέως Ἰωάννου Ὑψηλάντου, ὅτι καὶ πολιτικῶς τοῦτο συνέφερε τῷ βασιλείῳ Κράτει, ἐν ᾧ κυρίως ἐθηρεύετο τὸ συμφέρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. (Ἴδε Ἰωαν. Φιλημ. Ἱστορ. δοκίμ. Ἑλλήν. ἐπαναστ. Προλεγόμενα, καὶ Κεφ. α' σελ. 2, 3, 4 καὶ 5 τοῦ α' τόμου").

Ἡδὴ δὲ ἐνταῦθα τελευτῶντες ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ παραθέσωμεν καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ μακαρίτου Μ. Δήμιτσα περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τῆς καθαιρέσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. „Διὸ προφάσεις μὲν ἦ ἀφορμὰς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, γράφει ὁ Δήμιτσας, μετεχειρίσθη ὁ Σαμουὴλ τὴν βραδιουργίαν καὶ συκοφαντίαν ὅτι, ᾤθηεν ὁ τοῦ θρόνου ἐκεῖνου προΐστάμενος ἔχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτάρκειαν ἀγωνίζεσθαι, καὶ μελετᾶ νὰ ἀποσπασθῇ καὶ πολιτικῶς ἀπὸ τῆς Πύλης. Ἄλλοτε δὲ ἐπλαττεν ὅτι αἱ ἐκκλησιαστικῶς ἐξαρτώμεναι ἀπ' αὐτοῦ ἐπισκοπαὶ καὶ μητροπόλεις τυραννόμεναι ᾤθηεν ὑπ' αὐτοῦ καὶ μωρίας πάσχουσιν καταχρήσεις, ἐπεθύμουν ὅτι ἐπρόσταθθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ καὶ νὰ προσαρτήθωσιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διὰ τῶν τοιούτων λοιπὸν συκοφαντιῶν, βραδιουργιῶν καὶ προδοσιῶν συναδέλφου καὶ πνευματικῶν τέκνων κατάρθρωσε νὰ πείσῃ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν ἵνα καταρρίψῃ τὸν θρόνον ἐκεῖνον καὶ προσαρτήσῃ εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τοιαῦτα τὰ λογικὰ καὶ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα τοῦ Βυζαντίου Σαμουὴλ, τοιαῦτα τὰ κατορθώματα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως!!!“ . . .

„Τὰ πραγματικὰ ὅμως αἷτια καὶ ἀληθῆ ἐλαττήρια τῆς ἀθεμίτου, παρανόμου καὶ ἀντικανονικῆς ταύτης πράξεώς εἰσιν ἄλλα, ὅπως διάφορα... ἐγκείμενα εἰς αὐτὸ τὸ περιγραφέν ἥθος τοῦ Σαμουὴλ, εἰς τὴν ὅπως ἀντίθετον, διαχωρὴν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ οὐχὶ ἀντικειμενικὰ ἢ ἐξωτερικά. Ταῦτα δ' εἰσιν ἡ πλεονεξία, ἡ ἀπληστος φιλαρχία, ἡ κενοδοξία καὶ δοξομανία, πράγματα ὅπως ἐναντία καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν αὐτάρκειαν ταπεινοφροσύνην καὶ πενίαν, ὑπ' αὐτῶν, ὡς ὑπὸ δαιμονίου τινὸς ἐλαυνόμενος ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ, . . . πάντα λίθον ἐκίνησε ἵνα ὑποτάξῃ τὰς ὡραίᾳς ἐκείνας ἐπαρχίας τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του, ὑπὸ τὸν θρόνον του!“ [Μ. Δήμιτσα, Περὶ τῆς αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀρχίδας καὶ πάσης Βουλγαρίας, ἐν Ἀθήναις, 1859 σελ. 82—83].

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020643

Τιμᾶται φράγκον 1.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πωλεῖται ἐν τῇ ἐν Σοφίᾳ βιβλιοπωλείῳ „Μακεδονία“.